

SARAJEVO (Bosna)  
Sl. Uredništvu „Sarajevskog Lista“

# ЛУЧА

КЊИЖЕВНИ ЛИСТ

ДРУШТВА

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“

ГОДИНА II — СВЕСКА XI

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
ЗА НОВЕМБАР  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Проф. ЛАЗАР Т. ПЕРОВИЋ.



ЦЕТИЊЕ,

КЊ. ЦРНОГ. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1896.

# С А Д Р Ж А Ј.

## I. НАУКА, И БЕЛЕТРИСТИКА:

- 1.) *Бледе су усне моје*, од *Љубице*;
- 2.) *Вукић*, приповијетка *Н. Граховскога*;
- 3.) *Ној*, од *Богд. Р. Мил. Крајишника*;
- 4.) *Преварен Кадија*, приповијетка из новопазарског санџака, написао *Андрија Јовићевић*;
- 5.) *Јесен*, од *Васа Ешковића*;
- 6.) *Рашовање и његов значај по опште човјечански прогрес и цивилизацију* написао професор *Јован Николић*;
- 7.) *И још нешто о њекијем Вуновијем народнијем изрекама*, од *Велка Радојевића*;

## II. НАРОДНЕ УМОТВОРНИЕ:

- 1.) *Српске народне женске пјесме*, из *Мостара*, прибиљежио *Јово Туша*;
- 2.) *Мудре изреке*, из збирке *М Ђукића*;
- 3.) *Пришце* из збирке *Ђ. Штадијера*, учитеља;
- 4.) *Гробни написи*, од *Ник. М. Богосављевића*;

## III. КЊИЖЕВНОСТ.

*Домаћи гласник.*

*Важнији догађији у свијету.*

*Друштвени гласник.*

# ЛУЧА

КЊИЖЕВНИ ЛИСТ

ДРУШТВА

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“

ГОДИНА II СВЕСКА XI

NACIONALNA  
**ЗА НОВЕМБАР**  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Проф. ЛАЗАР Т. ПЕРОВИЋ.



ЦЕТИЊЕ,

БЪ. ЦРНОГ. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1896.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



## БЛЕДЕ СУ УСНЕ МОЈЕ!

Прошло је много, много, од оног рајског доба,  
Можда си, лепо створе, предала забораву,  
Када смо у блаженству сладили часе оба —  
Када су усне наше дисале сладост праву.

Гледећи један другог, с погледом пуним жара,  
Тежили једној мести — једноме даху били —  
И срца бјше силно из наших нам недара,  
С пољупцем дугим .. дугим... усне смо руменили.

Ах! тада бесмо сретни! Сунце нам среће сјало.  
Дани нам беху крајски — вечери драгоцене.  
И цвеће вере... наде... љубави дивно цвело.  
А сад — скрхано, шужно, губи се, тихо вене.

Судбина тако реши — ти оде, лепо створе.  
Ко зна, да л' јоште куца за мном срдашце твоје?  
Ал' ако куца — залуд све, док је вишњи горе. —  
Кад тебе није овде — бледе су усне моје!

Крагујевац

Љубица.

# В У Ч И Ћ

приповијетка Н. Граовскога.

---

## I.

Село Горикуће дише једнијем духом. Ако је да се иде у крају и у чете, све су Горикуће у први мрак на окупу. Ако је, да изагнају попа или кмета, не знаш, који ће прије бити на ногама.

Село је велико, на запотку обале Лима; рек' би једна је кућа, што јој шљеме ушпире у високу, јељем обраслу косу. Испод косе у реду налазе се кућа до куће са густим шљивицима, са пространим поткућницама, а тамо иза села пружили се густе млазови дебелих сјенокоса и читаво море листосјека. Богато је село, од старина је баштина гусињских бегова, кији су казили рају, а прибирали и четврто и десето и хајлуке на мушке главе, на коње седленике и изорне волове и још по-ђешто. Дно селу затварао је Лим, на коме врте кола сеоских воденица, а около њих је зараван са великом крушком-дивљаком на средини. То је мјесто сеоских зборова. Ту момчадија замеће игре, ту се баца камена с рамена, покекад је сва дјелина убијена момачким петама, бива, кад се скаче с мјесте или загоне. У крушковом ладу сједио је бег-ага, кад би долазио, да купи харач, отле је издавао заповијести, карао кривице и непослушне. Ту се купили сеоцки главари, да се договоре о домаћој нужди, кад је настајала, или да се поможе другоме селу и другоме племену, кад би било у невољи. На далеко се чули слог у Горикући. — Често је бивало, да се у први мрак примало уза село по неколико гласника или посланика другијех села, молећи Горикуће, да помогну, ако је перодна година — житом, ако ли ратна — снагом и умјењем. Бивало и тако: завади се по неколика братства, поби се село са селом, пани по гомилу мртвих и рањених с обје стране, па се неко у зли крај досјети и пани му на ум. за помир. Страна, која је признала кривицу или надмоћ противника, оправила би посланика у Горикуће. Сељани се покупи, кметуј

од свакоје руке, договори се и, обично помири завађенике, стишај и пољуби дотадње крвне душмане. Ма с једне стране и лако је Горикућама. Ево како: Имало село јако заплете у Гусиње код бегова. Нико од Турака се не усиди чинити зулума Горикућама, јер је знао, да би га снашао гнијев бега Шабанагића, који је говорио, е су Горикуће његова башта, а сељани не његове чифчије, но његова домаћа чељад. Па богме имало село и по избор људе, кметове, главаре. Био ту Радован Попера, који се причешћивао сваких поста, украо би понешто једном у години. глобу и мито никад није узимао цијело, но је дијелио у дружину с осталијем главарима. На друго мјесто Илија Кораћ, зоран домаћин, никад није окусио украденога меса, на збору речит, на дјелу хитар. Митар Ђенаница у народским пословима заузимае треће мјесто. Радован би почињао посао, Митар га довршивао. Кад би пошље дугог вијећа Митар раскрочио ноге, а дигао руке па викнуо: оћемо ли овако и овако? — Сви би стали на то, па се разилазили кућама. Тако је пролазило годинама, сељани слушали и давали својим главарима, главари бранили село од напасти. Све је ишло као што треба, у миру, у љубави.

Но одједном се наоблачи и више Горикућа: Вучић Стеља одно путем из млина како ће дома. Попримркао, небо патуштено тек што не удари, кад на једном се промаче испред њега бијела прилика. Вучић се не препаде, јер је тетка Стоја, једина вјештица у селу, давно разминула, а да се неко потенчио, чујало се није, а да је, знало би се. Друго му се учиње. Има већ и шест нећеља, како се Драгуна, жена Петра Ђука према њему нешто пауни. Готово му путем неда ићи. Срамећи је Вучић Он није могао подијети, како се она смије пут њега, како му сваком излази на сусрет, како на свијело вазда нађе мјесто таман неће око њега. Једном га је зовнула и у кућу, кад је Петар био на путу. Вучић нестио, али пошље некако поче и он премишљати, шта може бити ово с Драгуном. Она је млада, румена, вазда насмијана; витице носи у раздалско, а главу подигне, како би се видио био врат као у лабуда. Безћетка је, а он млад и јак, не ожечен.

— Она је, помишље Вучић, па полагаано завису. Стаде мало, док му одзив дође из грмена крај пута. Ни сам незна како, Вучић крену на зов грмену, а овамо се и стиди и боји — невик такијем работама.

Крочио Вучић тридесетину пута, па застаде. Сумрак још гушћи, што се велик прамен облачине наднио таман над њиме.

Звизну јиш једном и опет крочи грмену, а у толико сијну варница, а за њом се раздаде прасак из пушке. Вучић је посрнуо, врућ млаз појави с десне руке, а он осјети, како га испрва нешто жигну, а за тијем забоље по свему тијелу, лијепо се зачивија у вр' мозга.

— То ти је за ашиковање с туђом женом! Вели глас из грмена, кад је Вучић лијевом руком притискивао десну мишицу и чудио се чуду, шта га нађе.

Петар Ђук одавно је познао младу жену, видио, шта се од ње чини, мотрио, како јој је Вучић омилио и наумио осветити се њему, Вучићу, ни криву ни дужну. Кад је спазио Вучића, да иде у млиницу, Петру је дошло по згоди, да се намирај за све, да лакше дахне, кад угледа душманина, како се ваља у крви. Сумрак и црна облачина помрсили су му рачуне; Вучић је био рањен, ама жив.

## II.

Глас пушке продро је у ноћну тишину, да узнемири Горикуће, од којих је већ многи сједио за вечером, а многи пошле вечере крај огњишта цалио симсију. Мајка Вучићева се гласну испред куће, зову сина. Гласа неби. Препаве се старица, сазва сву кућу, спотрчаше путем, окле је долазио глас од пушке. Дозивљу се други сељани, цитају један у другога, на кога удари вук или хајдук, јер у селу нико није могао мислити, е погибе човјек, још мање, свој од свога. Не трајало дуго; све и Вучића и назвав домаћијем помоћ, вели:

— Прихватите!

Лагано, лијевом руком спушти пошу, брашно, по које је пошао у млиницу. Домаћи помогоше; Вучић бјеше блијед.

— Шта би ово? Закука мајка кад спази кржаве хаљине.

— Шта би? Шта би? Питали и остали, али Вучић сједе, заиска воде, па се опет дохвати лијевом за десну руку. Попаде га зној, опет га жигну, умало од бола не јаукну, но у толико донесоше воду. Он да није, кад гомила људи у кућу и сваки још с врата пита: Што би ово? Ће погибе ноћас јуначе? Од чије пушке? Распучише хаљине. Густе црне пласе крви усириле се, на дебела ланена кошуља прионула за тијело. Опраше водом, одљуштише кошуљу од меса. Остоја, стриц Вучићев, вјешт за ране, ухвати објема рукама десну руку Вучићеву више и ниже ране, стаде мицати горе и доље а приносити уво, да боље чује.



— Предерало га; кости дохваћало није! Објави Остоја. Рану измише ракијом, Остоја начиње мелем од воска и смоле, обложише рану па завише.

Покупило се сво село, дошли кметови, главари. Свак мучи, упрли очи у рањеника, са његових усана очекују, кад ће, да се објави крвник. Но Вучић, како се мало згријао, а болови утолили, мислио о другоме.

— Је ли крив он Петру? Зашто?

Оно истина, жена Петрова намигивала му; истина, смијала се њему, на сусрет излазила, мамила га од сваке руке, али залуду. Но вечерас, сад, мало прије — мислио Вучић — би ли пошао? Које си звизнуо? Шта си хтио грмену?... Вучића обли црвен, он се стидио, да, био је крив.

И још нешто крупно сновао је Вучић по памети. Одавно би он за ралом или уз косу на ливади пуштао ројеве мисли о томе, како ово, да ришћански свијет служи Турцима! Његово се срце цијепало од болова, кад би слушао приче, шта чини Турчин с рајом; заносио би се, не би од милине знао ће је, кад би пеће на сабору слушао гуслара. Он се упијао у пјесму, замишљао себе на мјесту српскога јунака, кога гуслар пјева, растао је, чињело му се не стоји на земљи, и тек кад би гуслар свршио пјесму, дошао би себи, прибрао се, тежак уздах отео би се из груди, давило га је нешто управ под јабучицу. Пјесма је престала, звук се од гусала изгубио — он је опет оно, што је и био, раја, турска раја.... — Често пута крупан поток суза оронио је његове младе, широке образе, рука се сама стискала у пјесницу — Вучић је чекао згоду...

Заустио Радован Попара, као судник, да запита рањеника, ко му би крвник, остали, рек' би не дишу, Митар почео дизати руке — чекају...

Са постеље рањеникове зачу се одмјерно и јасно, како рече: Турчин!

— Ту-р-чи-ин!....

Турчин, да! Знам и то, да га је послао ваш бег, да ме убије....

Кметови скочише, да замучкају Вучића, јер није шала рећи таку ријеч све и кад би било, а не кад се незна. Навалили кметови, ама не могу ништа. Са своје рањеничке ложнице видио је Вучић, да је јачи но кметови, видио, еће село поћи за њим.

## Ш.

Од то доба Горикуће се раздијелише, главари на једну сељани на другу страну. Главари мисле, е Вучић лаже, оће да баци смутњу у село, да збуни, да остане сиротиња на улицу кад силан ага дође па рашћера народ са старог огњишта. Тако мисле, али не јављају још, чекају шта ће бити с Вучићем, да и он дође на скупштину, да опорече, што каза прије.

Даћ је пролазио за даном. Остоја је градио мелеме, доносио понуде Вучићу и све га припиткивао, да л' знаде крвника, на што је овај редовно одговарао: Турчин, па Турчин!

Неђе пете неђеље Вучић одријешо руку, оздравио.

Сазваше збор под дивљаку. Зову и Вучића. Он се исправио, а побијелио у образу, намислио, како ће да збори сељанима на скупу, мило му напријед, како ни Попара ни Тепаница неће умјети при њему да завежу, — виђе ће се данас, да Вучић није јак само у рукама. Иде тако путем како ће под крушку, кад ал' Драгуна с воде, па му вели:

— Оздрави ли, болаи? Душе ти, је ли те бољело? — Пита, а овамо је стоји смијех, чак остави каблић с водом па се подбочи, а дође тамаи крај њега.

— „Што не дође прије, бојиш се? Боље би ти било, да си,“ — рече па га ухвати за руку. Вучић је маче од себе, привуче руку ближе, па убрза кораке, а вели:

— Прођи ми се, ђаволова ћери, да те никад више не виђу — налет те било по стотину пута! Говори то Вучић и опет кад да га жигну рањена рука, измиче живље, а за собом чује, како се Драгуна гласно кикоће: Њему за јад.

На збору је све село. Радован каза, како је рањено једно момче, па прездравило, па да се то јави аги, па ага, како зна, чифчије смо његове, нека сам гледа цеване, и још ђешто тако збори најстарији кмет.

Људи се згледаше, већина оприје оком на Вучића, а он се већ бјеше дигао с мјеста. Сви замукнуше:

— Турчин, Турчин! По хиљадити пут ви велим рани ме Турчин, па ови исти ваш бег или ага — он исти!.... Чусте ли лијепо?!

Вучић се куцну лијевом руком по десној па настави:

— Ово ћу од Турчина тражити, знајте лијепо! Ви му помозите, прогнајте ме одоле, између вас — од Турчина тражим крв....

Сједе Вучић, а поглед му се срете с Петровијем, па се зацрвене. Илија Кораћ се примаче Вучићу и стаде га молити, да одустане од ријечи, е навуче зло на село; Митар се дигао и пита, оћели онако као што рече Радовац, и па његово велико чудо од једном зачу сложна грла, ће рекоше:

— Не, нећемо тако! Доста је и вашег и турског, нећемо!....

Вучић глади брке, он гледа сељане, па му се од њих чини убојита војска, којој је он војвода, па води ту војску те осваја тврде градове, вјеша Турке, е да би им што год врнуо за њихова зла Гледа војску, а промишља о себи, мјери снагу.....

Збор се растурио, гласник је пошао бегу у Гусиње, да раја села Горикућа већ не даје харача и дужи бега за невину крв. Глас је из Горикућа пошао и по околним селима, да их не оставе у невољи ако ага силом крене, да умири рају.

Но ага је био лукав, он није хитао, лагано меко шиљао је гласе својим чифчијама, да промисле најприје, да се доцније не кају, што учињеше. Нека о свему размисле, — али весела Горикућа не размишљаше.....

Била година гладна, неродна,

У таке дане лако је било чифчији: ага закупи доста жита, даји сељаку, а већ доцније му се плаћало, криво му не оставјало. Но ево муке на Горикуће јутрос, кад се завадили са силним бегом; околина их не смије помоћи. Турска стража крстари у близини, селу се истина не примиче, али тек мотри.

А према стражи, па другом крају Лима по високој, стрменој коси окупили се сељани Горикуће, око четрдесетине на броју. Међу њима је Вучић. На прен му црвен џамадан, па плећи чојали јелек, на глави фес, плаве чакшире, широке колико Јадранско море, опасао се дебелим од коже силафом, а за њиме двије кубуре-пеџанке и нож, о рамену шишана. Прави четобаша. И сам се загледивао и није могао ријешити, коме би више лично, да ли од Лознице Анту, да ли Змају од Ноћаја.

— Данас, кад нам се прикуче крвници ближе, побићемо се с њима, па што Бог да, — вели Вучић. — Досадише већ, мисле не смијемо ми. Да се побијемо, за нама ће листом сво Полимље, неће нас оставити, јер ћемо и њих...

— А су чим, да се бијеш? Пита неко из дружине.

— Вучићу, не бије се голим рукама! Ће су ти фишеци, камо кремење?

— Ти нам рече, да се одмећемо, а твоја ће брига бити за џебану, рече, доћи ће, камо је сада?

— А да с робљем, како ћеш? Да гори у ове пушнице, је ли?

Вучић је опет стао, па се замислио. У дружини једва пети има чиме напунити пушку, доље у селу опет пиште ђеца од глади. Десет је дана, да нико у све Горикуће не виђе зрна жита. Силам се терет свалио на његове широке плећи, али још силнија мржња у грудима, силнија жеђ за осветом над Турчином.

У то неко дође из села и каза бегову поруку, да сваки иде у Гусиње за жито. Слободно, вели, на стару поштену ријеч, нек иде сваки, јер бег је опростио селу и отворио амбар.

Вучића шину ова ријеч као гуја испод камена; сељани се ускомешање, они су вјеровали, јер Шабанагић одиста никад ријечи погазио није, знали су то добро. Вучић стаде зборити, кумити и пријетити, да се нико не враћа у село, да се не предаје Турчину, но залуду. Он једну а остали сто и једну, није шале, од глади се мре, опасани од свуд, затворени као очумљени, не гледају бијела свијета, а све с маните главе, што се певедоше за Вучићем и вјероваше, како је добавио џебану, а књажеви људи чекају робље на граници. Од свега ништа. Вучић оста сам, а остали ријеше, да у Гусиње шиљу жене и једнога од старих кметова.

Већ сјутри дан пуче ружан глас по свему селу: Ухватили Турци у Гусињу Драгуну Петрову и Стану Мркојевицу па их силовали. Приче и сувише: привезали их, веле, лијепо уз дрво, бешчастили јаднице, па их онако полуголе оставили при дрвету. Пред Турцима у овоме послу био неки Алил Гуска с братом, да се освети, што му Полимљани неће поприје отеше жену и покретише.

Опет се ускомешаше Горикуће. Сви вичу, грају, пријете, да размакну на комате Илију Кораћа, који је са женама био у жито, Петар Ђук у бијесу скаче, премеће се па плаче.

Само је један човјек миран, њему се срце смије, а то је Вучићу. Он је опет разројио мисли у давну прошлост, прибрао лагачице, па дошао до тога, да ће Горикуће кад-тад дигнути се на оружје на Турчина. Он ће лећети, биће вазда у прве редове, кад Турчина ухвати, никад му неће опростити, а и зашто би?... Па у некаквом великом боју, Вучић ће погинути, а гуслар ће га пјевати у пјесмама!... Учиње му се то је сад, слуша пјесму — он скочи на ноге.

Поред њега иду сељани са скупнице, прође и Петар, погледује Вучића а Вучић њега.

— Жалости, какав је дошао, — промишље Вучић, па се опет загледа далеко, ће се вијенац сњеговитог Виситора навија право више Гусиња и спаја са високим, каменовитим Тројаном.

Тамо опет наниже баба-Станицја рекла нешто Стани Мрковој са онога јучерањег, а она се, сиротица, брани:

— Зулуму смо и сили дужни сви! Али ти си и без силе, баке, душе ми, душу ти ђаво понио! Што се гријешиш, јадна? Но давно је речено: млада намигуша стара вјештица!...

И још је било таке приче, дуго је још Стане звиздала, но Вучић се маче да не слуша. Уљезе у кућу, па позва мајку на страну. Рече јој нешто. Старици испрва побјеже крв из образа, нога клецну, задрхта, но за мало, па се прибра. Ухвати сина са обје руке, стиште га око врата, пољуби у чело, а вели:

— С образом, да Бог-да! Срећан ти пут, сине! Хајде!...

Вучић је исте вечери прометнуо гвоздени синцир међу два пушчана зрна, па их оба сасуо у цефердар, отворио му ваљу па га потирашио. То било у вече, а зором је већ био пријешао ријеку Грнчер, па чаршијим гусињском пут куће Алила Гуске.

Вучић на врата од капије одовуд, а Алил одуд. Одгађања много неби. Одаше Вучић цевердар, пушка плану, Турчин једва мога викнути:

— Метед, Власи!

Више ни ногом није макао.

Гусињем овлада страх. Пушка пуца на сваку страну, трче књигоноше, коњици, гласници, на све стране траже, да дохвате ћахире, да на коцу Влапче плати правојерну крв. А Вучић је међутијем лагано, од букве до букве измицао, па у вече пао на конак у Горикуће.

\* \* \*

12 Јунија 1877 био се крвави бој међу војском турском и црногорском у коси више манастира Мораче. Крај поточића, у дебелом буковом ладу из дубоке ране точила је крв рањенику, што је рану најљививо гледао. И тамам неђе, кад је турска војска, скршена и сломјена, окренула плећи и дала се бјегством Колашину, — рањеник наслоши главу на оружје, тице су му пјевале пошљедњу пјесму, њему се чињело, е су гусле. Ту је остао. Трећи дан су га нашли мртва и укопали.

Војска као војска, ко зна, би ли кога, да позна Вучића.



## Њ О Ј

---

Љубим ти црне очи,  
Љубим ти витки стас,  
Љубим ти бајни поглед  
И благи, мехки глас!


Љубим ти св'јетло чело,  
— Мирисне косе прам,  
Љубим ти срца твога  
Љубавни плам!...

Љубим ти вратић б'јели,  
— Тај дивни, земни рај!  
Љубим ти ока твога  
Чаробни сјај!

Љубим ти румен — лице,  
— Њедара тајни бај...  
Љубим те, зоро моја,  
К'о бож'јег трона сјај!...

Богд. Р. Мил. Крајишник.

---



# ПРЕВАРЕП КАДИЈА

ПРИПОВИЈЕТКА ИЗ НОВОПАЗАРСКОГ САЏАКА

написао Андрија Јовићевић.

(Свршетак.)

## VIII.

Иконија, жена Момчилова, и Милосава, жена Петрова, гонећи кобилу у Пљевља, сусретну се с једним хоцом, који гоњаше пастушета коња. Хоџин коњ потече за кобилу, а ова се гицне, те несрећом, сломи прву ногу коњу. Хоџа, сав разјарен, почне викати и псовати жене, особито Иконију, која се јако одупираше његовим псовкама. Хоџа је позове пред кадијом Пођу; али се Иконија уз пут предомишљаше, шта ће чинити сад. Бојала се, да ће је суд окривити, па не само што ће штету платити, него ће суд познати украде у кобилу, те ће се више зло излећи и за њу и за њена мужа. Намисли: учинићу се луц аста и суманута; па ћу уз пут рећи хоџи, који је једнако грђаше:

— Што си ме споп'о, циганштино грдна?! Што сам ти ја крива, е те у ила кобила? Ти не био јурити за њом!

— Види ајвана! К'о да сам је ја задиркив'о!

— Па шта сам ти ја крива?

— Крива, да платиш!

— Како да платим? Нијесам ју ја научила, нити је могу одучити.

— Можеш је лако одучити. Ништа лакше. Била је уталемити, па да се не гађа ногама. Но је теби мило, да бије туђе коње. Ма ће ти данас искијати на нос.

— Како је ја могу уталемити, твоје ти вјере?! Ако си вјешт таланџија, да ти платим, па је уталемим, к'о остале турске коње.

— Ђаво те нек носи, аветињо! — рече хоџа натмурено — Ја с тобом не могу говорити; не би те налајало десет кучака. Но ајдемо пред кадијом.

— Би, бели, и десет хоџа, а не десет кучака.

— Ух! Ел ућмулила! Ешеду билаи, друге ти не вићох! Како, крмачо, да ме помијешаш с кучкама?!

— Не, не; ти си се преумио. Нијеси добро уфатио.

— Алал ти било то; но о'ш ли ми што дати за онога коња, да не идемо пред кадијом?

— Не, ни по чакмака; не био је задијевати.

— Ма нијесм ја, но коњ, крмска вјеро!

Тако ријечајући се, дођу пред нашег кадију. Хоџа је сав од гњева позеленио, узнемирио се и мрко гледа на Влахињу. Иконија се учинила полупаметна, па звијерла очима тамо амо, не чинећи се вјешта, да је дошла пред честитог кадију у ућумет. Кадији бијаше ова ствар добро дошла, па ће рећи:

— Дану, хоџа, причај, шта вам је то?

— Што ћу ти причати, честити ефендија?! Зло ме је нашло од кобиле ове жене, а још више од ње.

— Шта од мене, болаи? — викну Иконија — Шта сам ти ја учинила?

— Причајте ко, — рече кадија — да не думијамо.

— Зло моје да ти причам — настави хоџа — А ево видиш, шта ради од мене ова проклета Влахиња.

— Ма шта? шта? Што ти чиним? — Опет ће Иконија — Кажуј, ако ћеш, е ја немам кад чамати. Ако неј ти, ја ћу.

— Честити ефендија! Љубим ти пустаеију — почне хоџа, клањајући се — иде мој коњ за љезином кобилком, те га је убила ни крива ни дужна, и сломила му ногу. Разлог је да ми га плати. А биће нешто и... — даје му знак с прстима кријући од Иконије.

— Какав разлог кад није тако?! — рече Иконија.

— Но како? запита кадија.

— Иде хоџа за кобилком, па је дотаче до репа, а она згицне, те њему сломи ногу.

— Ма нијесам ја, но коњ, ниједна паро! — викну хоџа љутито.

— Ниједна паро! по сто пута! не ти, но коњ, па се кобила гицну, те хоџи сломи ногу.

— Ма није мени, ајвану један, но коњу!

— Да! Коњу, Коњу! Па што сам ја крива?

— Кадија се нашао у чуду. Ништа не разумије, што говоре; а још се озлоједио на онако непоштене изразе Иконијне према хоџи, те ће рећи:

— Турске ми вјере, ништа вам нијесам разумио. Час хоџи, час коњу; не знам, шта говорите. Но ми који љепше кажите.

— Не да казати ови хоџа — рече Иконија — но се уплијеће у ријечи, к'о маче у вуну.



— Ја ћу казати — рече хоџа — Њезина кобила убила мене...  
— Досјети се, да је фалио, па застаде у смутњи, а Иконија сми-  
јешећи се весело, настави:

— Тебе, је ли? Није, чоече, тебе, но коња.

— Што си ме смела? смела те вјера! — рече хоџа помамно.

— Сам си се смео, болан! што кривиш мене, кад не знаш  
што говориш — рече Иконија.

— Чујеш ти њих! — викне кадија љутито — Кажујте брзо,  
или ја одох.

— Ево, ево сад! — викне хоџа — Иђасмо...

— Не знаш ти ништа — прекиде га Иконија — Љепше ћу  
га ја сјетовати. — Па узвикне: Кадија! да те ја мало алавертим.  
Да речемо: да сам ја кобила, а ти коњ, па да ти појуриш замном,  
а ја да се гицнем, па да ти сломим прву ногу. Ето, тако је то било.

— Иди, крмска вјеро, нек те ђаво носи с коб лом! — викне  
кадија на Иконију, као помаман. Иконија то једва и чекаше — изађе  
и пође својим послом. А кадија ће рећи хоџи, који још ту бијаше:

— Довео си ми овђе ајвана, да ме грди и акарети. Да ме  
називље коњем, је ли? Излази и ти, крмче, па нек те ђаво носи  
и с коњем. Немам што радити, је ли? но да аветнима судим.

Хтео, не хто — пође и хоџа напоље, а кадија остаде уну-  
тра, размишљајући сам у себи: срамотна образа; час ме називају  
коњем, час ме крсте, а час ришћане; па ми опет веле, да им ми-  
ришем око репа. Ах, безобразлука њихова!... Шта може ово бити,  
те се свака сатвар окренула пут мене?! Немам мира, немам покоја;  
немам почивања ни мирног уживања, к'о остали људи. Душа ми  
је препуна јада; срце моје веома ме боли.

Тако ти наш кадија бијаше очајнички живот предузео; али  
ни сам не појимаше узрок и зачетак тога; нити његове мрачне  
мисли допуштаху приписати то нечему, што је кадији и грло и  
душа. Његов потамњели и глупи ум не достигаше моћ злокобних  
његових жеља, мисли и дјела; нити његов ограничени разум бијаше  
у стању улити у њему силу и одважност, да се истргне из кола  
заблуде своје, која већ бијаху својим точковима дубоко заглибила.  
Његово, насладом задојено, срце још једнако налазаше насладе у  
отимању туђег добра и имања. А душа његова пуњаше се јадом  
и чемером у часовима, кад његове жеље бијаху осујећене. Неспо-  
којство сваким даном већи мах у њему узимаше, јер већи дио  
свога живота провођаше у урођеним мислима, које му ствараху  
немирни живот. Дакле, уз неоодољиву тежњу за туђим добром, бијаху  
његове вијерне другарице: непокојство и очајање, које га не остав-  
љаху ни на јави, ни у сну.

## IX.

Момчило и Петар бијаху се једно јутро заједно упутили к Бијелом Пољу. Иђаху брижни, замишљени и невесели. Чуђаху се, што тако спрешно поручује за њих кадија. Могаху се томе чуду дочудити, но им бијаше тешка мисао приклопила главу, шта ће говорити, и како ће се оправдати пред њим за пријевару. Јасна им, дакле, бијаше ствар, за коју их кадија позиваше. Сувише, Момчило се прибојаваше, да кадија не буде дознао за онај поступак његове жене према њему, па да га не учини резна. Тек опет, кријепљаху га њезине ријечи, јер му бијаше казао, да кадија никако не зна, окле је она била. У томе стигоше у кућу кадијину. Кадија их умиљато предусрете, па им рече:

— Вала, људи, већ је земан, да дођете. К'о да сте бачили камен за собом, тако сте зачамали.

— Нијесмо могли прије — рече Момчило — а нијесмо имали ни кад, но смо оба нешто сметени код куће.

— Шта? — запита кадија — да вам није који роб умро?

— Није умро још нико — прихвати Петар — а жене су нам готово на смрти; н'ако сами Бог поможе.

— Бог ће помоћи! — настави кадија саосјетљиво — а јесте ли им давали каква илача?

— Нијесмо ништа — одговори Момчило — па што им Бог дадне.

— Што сте зло учинили — рече кадија, па наставља убједљиво: Требало је код хоће поћи; он има свакојаких илача. О вашој ће души бити, ако умру. Али д'ако Бог поможе.

— Душе ти, честити кадија! — почне Петар — бих те рад био нешто питати, само да се не наљутиш. К'о си ти учеван чоек и знаш дубоке књиге, и к'о си паметна глава — је ли добро послушати жену?

— Турске ми вјере наше књиге кажу: ко слуша жену, гори је од ње.

— Тако и ја мислим — прихвати Петар.

— Што ти паде на ум, да ме питаш? — запита га кадија.

— Ништа друге, но јутрос, кад кренух овамо к теби, рече ми жена, да ти донесем један ћуп масла; али је не шћех послушати.

— Ешеду билан — прихвати кадија — добру жену треба вазда послушати. О! таква је жена, к'о добар чоек. Други ми пут донеси, кад ти дадне, чујеш!

— Ти кажеш, да је слушам; но она много пута, кад јо<sup>ј</sup> дође нека манитост, срамоти и Турке и кадије, и хоће и спахије, ваш закон и све, што је турско.

— Неће, неће рече кадија — она је опет добра срца, кад се онако ставља за кадију. Па нека и она ће дође, нећемо је посјећи — застане мало, окрене се к Момчилу, па рече: камо она дупка тврђа за кобилу?

— Ето је! Зар је видиш? — рече Момчило, показујући руком на Петра.

— Не, не! — примијети кадија — но оно, што си обећ'о. Које? за царско здравље! — запита Момчило пун удивљења.

— Чујеш чојка! Чини се, колико да не зна!

— Ако знам, знало ме Ђорило.

— Како не знаш? Јес' ли покојњи?! Знаш, како ми пружаше обје руке са раниреним прстима? Два пут си овако мануо пут мене! — па показује кадија рукама.

— Е, кадија, да си здраво! Ја имам обичај, и кад се што с бабом давијам око ватре, да машам рукама и да пуштам прсте. Може бити, да сам и тадај мах'о и пушћив'о; али нијесам на име каквог обећања.

— Ух! црна наша образа! — прихвати Петар.

— Зашто? — рече Момчило — ми ћемо њему то у нечем измирити, само здравља, Боже.

Кадија се одвећ забуни и нађе се у неприлици; па, видећи, да не може ништа инатом учињети, рече им:

— Знам ја, да мени у вас пропанути неће, него да ће те ми то, к'о добри људи, у нечем измирити — рече кадија, па мало застане и продужи: да вам кажем у што: да вас Бог учи, узети ми једног коња и једног вола, да их изазимите, би сте велики севап учинили, е ми нема ко око њих измењарити.

— Хоћемо, како не! — прихвати Петар — ја ћу узети коња, е имам више јечма и сијена, а Момчило ће вола. Кома бисмо боље учинили, него теби?

— Тако, соколови моји, — рече кадија охоло — па ви и опет што олашуните' к'о ону кобилу, па се не бојте, док ја поваћам.

— Фала ти, к'о добру чојеку — подвикнуше Момчило и Петар — Богме, и приђе си нам ваљав'о, к'о Бог е неба, па ћеш и опет.

— О, вала, док мognеш на тољагу — рече кадија, па се окрене Петру — само ми чувај и пази коња, к'о своју главу. Немој, да што буде. Ако му што буде, не надај се животу. Чу-

јеш! Да ми не смијеш казати, да је липс'о. Јеси л' чуо?! А тако ми и ти, Момчило, пази вола.

— Пазићемо их, к'о себе, не мисли — рекоше му оба. Узеше коња и вола, и пођоше весело кући.

— Сад нам је пало, да му се осветимо — рећи ће уз пут Момчило Петру — тога коња љуби кадија, к'о своју главу, а мио му је и ови во. Тек, кажем ти, он овога вола неће гледати пред својом кућом. Фукнуће њега јадни момо с оно чељади, само ћу му понијети кожу, и рећи му, да је липс'о.

— Богме ћу и ја неке јаде с коњем градити — рече Петар — поћераћу га некуд, па га продати, а кадији ћу казати, да је липс'о, па да 'ко ме не посијече.

— Па ако бисмо виђели, да ће нам за то кућу ископати, утекли би смо с робљем преко границе.

— Тако! Тако! — викнуше оба и весело дођоше својим кућама.

Чим наступише студени зимски дани, Петар уочи згодну прилику, те продаде кадијина коња; али далеко, далеко од кадијина кадилука, ће кадија не може за-њ дознати, нити му ко доказати. Узме за-њ лијених новаца, те обилато намири пређашњу штету у оном комичку, што му се украде. Наједанпут пуче глас по Врањешу, да је нестало кадијина коња, те се Петар нађе у чуду. Бојаше се, да ко прије не докаже кадији, па би онда узалудно била сва оправдања и лукавства. Да би избегао од те угрожавајуће опасности, науми поћи код кадије, да му каже, како му је коњ нестало, липсао. Јест; но је мука, што не смије казати, да је липс'о, а још мање, да га је прод'о. Брига овладала ш њиме, те не зна, шта ће тамо говорити. Мислио је за дуго, док најпосље не рече: Овако ћу, па што Бог дадне. Пође, јер не см јаше почасити, и дође код кадије. Учтиво уђе и понизно га поздрави, а такође га и кадија умиљато прими, не слутећи, да му носи црне гласе, но да му носи ћуп масла, или друго што. Проведоше читав сат у разговору. Петар очекиваше, кад ће га упитати за коња, а сам се не смијаше усудити, да почне, е се бојаше, да му неће план изаћи за руком. Кадија очекиваше, кад ће му се Петар учинити вјешт са каквим год дарком, пошто му је Петар казивао, да му је жена једанпут давала ћуп масла, да га донесе кадији, па он не хтио, мислећи, да не ваља слушати жену. Мисли им бијаху далеко разминуте, изрази очију још више разнолики. Петру се на очима и лицу читаше неспокојство, зебња и страх, а кадији — очекивање, надање, завиривање и посматрање. Видећи кадија, да је Влах празних шака к њему дошао, рећи ће му;

— Да ми нијеси донио, по којој срећи, мало масла? Да ти није дала твоја добра жена, да ми донесеш?

— Знаш! Ја ћах јутрос, да ти сам донесем; док она: неј, Бога ми, то му ђаволи полокали! Доста нам је и коња притркалио. — Те ја је послушај, к'о што ми ти оно рече:

— Нека, нека! Оставила је за други пут — прихвати кадија зловољно — а не питам те! Како ми је коњ?

— Добро, шућур!

— Како ти је родило сијено и јечам?

— Рано сијено по жупама добро, а по планинама доста слабо. Отаве није било нимало.

— Сушно љето, а овај студен — пријети кадија.

— Може бити.

— Каково ти је сијено? Је ли планинско или жупско? Има ли у-њ ђетелине?

— Сијено је, да љепше бити не море, само што у њему има коњског трна.

— Коњског трна?! — примјети кадија — па мој коњ то сијено не једе!

— Ја сам им'о за њ'га љепшег сијена, па већ ни њега не хоће; но је оазлинио, па се од силе већ ни дићи не море.

— Јазук, што ће ми се пролијенити!

— Како неће, кад, што но се рече, ни репом не миче!

— А једе ли зоби?

— Па већ од неколика дана ни зоби никако.

— Можда су му зазубице?

— Нијесу; ја бих их позн'о.

— Па шта му је? — запита кадија озбиљно — немој, да ми коњ липше!

— Шта му ја знам, који су му јади? Па није хтио ни у изби ноћивати, но је волији бити изван.

— Шта? Изван? Па је ли и сад изван?!

— Све, тако ми Бога, изван! Па му дању досаде вране и гаврани, а по ноћи вуци.

— Шта, крмче?! — викну кадија разјарено — како ми је коњ? кажурј!

— Ооо! Ефендија! — викне Петар, устајући, мало преплашено — добро, шућур! Башка глава, башка ноге, башка реп — све башка.

— Крмски сине! — викне кадија у највећој љутини — ти кажурј, да је липс'о?!

— Ја не кажем, честитити ефендија, но ти! — рече Петар па умакне напоље.

— Ах, мој ђогате! — почне кадија пренеражено — ах, моја вило! Валаха, крмска вјеро, хоћеш ми платити то! За Бога, је ли ово икога нашло?! Може ли се овако већ живјети?! Што ме нагрди, крмски син!... Све је против мене окренуло. Неко превари, неко слажи; неко обећај, па не дај; неко пара, неко масла; па нити пара, нити масла; ништа до лажа. Час ме господе, а час ми пријете животу. Укради се коме што, или се учини коме каква неправица, па дођи на ућумет; ето ти мене на сијасет. Одмах ја морам платити. Насамари ме, брате, к'о коња. Познају ме, ко сам, а не би. Ако се што Власима украде, ето ти мене на сто белаја од њих, док им ствар развидим и док им оно опет нађем и измирим. Не познају султана, ни мене, ни хоћу, ни ућумет, ни мелуиза, ни коџобашу. — Никога, па ето тако. Кад би ме ко пит'о, како сам? — та ме јади не знали, ја не бих зн'о, што бих рек'о! до: у царској земљи, у турској вјери, а у пасјем животу! Ето тако, хо! Па се живи.

Црне мисли мучаху нашег кадију. Једнако му лебдијаше пред очима слика Петрова и слика његовог виловног ђогата. Једино умијаше жалити; те како жалити! и ковати зле намјере, којима би могао доскочити Петру за учињено зло. То му добро бијаше познато, да њему људи све чине злонамјерно, као и он другима што чињаше; али му ни најмање не служаше за поправку, нити његово окорело срце постајаше блажије, осјетљивије или праведније. Све јединим кораком иђаше, једном стопом корачаше, једним дахом дисаше, с једном памећу живљаше. Само у потоње вријеме, од кад се бијаше све пут њега настренило, чинећи му најнеудобније прилике, почео бијаше јако слабити: клонуо бијаше духом, изгубио моћ тијела, постао без икакве воље; вјечито занесен грозним мислима, почео бијаше очевидно опадати, које и он сам опажаше и у још веће очајање падаше.

Баш га у таквом стању затече Момчило, који бијаше дошао к њему, да му донесе црне гласе о вољу. Кадија свој мртви поглед упре на њега, па га упита:

— Шта је ново? Шта си дош'о?

— Дош'о сам, да ти се нешто жалим, ако ме помогне.

— Шта је то било?

— Десила се несрећа!

— Каква? Ако Бог да! — запита кадија, слутећи зло за себе.

— Ту неки дан убио твој во мога вола рогом. Па сам дош'о, да те питам, пише ли у ћитапу, да ми што даш,

Кадија зловољно отвори ћитап, преврће листове, нешто у себе чита, па рече:

— То је зијан!

— Дина ти! Читате ли ви Турци у ћитапу с главе, одакле ли? Чуо са, да читате наопако! — запита Момчило.

Кадија га погледа мрко својим укоченим погледом, пуним душманског израза, па ће рећи:

— Да си љепше зборио, Чујеш! Ми читамо наопосло, а не к'о ви.

— Ма ја сам, добар чоче, чуо, па те с тога питам; а ти се нећеш наердити, јер ко се срди, у нас мање живи... Но ми кажи, пише ли, да ми ти што даш за онога вола, е ме ту велика штета убила.

— Дина ми, у ћитапу не стоји, да ти ишта дам. Што ћеш? Ајван убио ајвана! Бог ти га намирио!

— Па лијепо — рече Момчило — Мило ми је било само знати. — Па изађе на врата; али се опет врати, као да се нешто бијаше помео, рече:

— Како оно ја теби казах? Твој во убио мога вола, је ли?

— Јест — прихвати кадија збуњено.

— Опрости ми — викне Момчило — преварио сам се. Није твој убио мога, не д'о Бог! но је мој во убио твога вола. Али опет лијепо, кад ћитап не вели, да ти што платим. — То рече, па окрене.

— Стан' мало, законати — викне кадија — да видим у мали ћитап.

— Оно! — рече Момчило подругљиво — Бог ти д'о здравље! Кад нема у велики, нема ни у мали. Но с Богом! А ево ти кожа његова овђе пред вратима, па на њу клањај!

Чим ово Момчило изговори, одмах пође, а кадија се тргне за њим; али од изнемоглости и од ужаса, што га сад снађе поврх толико пређашњих несрећа, што га бијажу снашле, клоне и падне у несвијест, од чега последије кратког боловања премине с овог свијета, а пресели се у џенет у доста раној доби свога живота.

Ето, шта му проузроковаше пристрастне жеље лакомог срца и нечисте душе!

## Ј Е С Е Н

---

Сура јесен крила шири  
И обара лишће доле,  
Па кроз поља и дубраве  
Пољуљује гране голе.

Где је бујан живот цвао,  
И умилна песма врела —  
Све је сада мрачна јесен  
У мртвило обавила.

Увенуло шарно цвеће,  
Што љубљаше мајску росу,  
Па с олујом одлетело —  
К'o и моје наде што су!...

Још по која сиротанка  
Зацвркуће с гране голе,  
Док јесења бритка коса  
Не обори и њу доле...

— Птице мале, друзи мили,  
На груди ми ход'те амо,  
Да заједно у сузама  
Овај живот опевамо...

*Петроград.*

**Васа Ешкићевић.**



# Ратовање и његов значај по опште човјечански прогрес и цивилизацију.

Написао професор Јован Николић.

(Н а с т а в а к.)

„Јунаштво је цар зла свакојега,  
„А и пиће најслађе душевно,  
„Којијем се пјане покољења!...“

II. II II. Њ.

Руски Цар и његов генералштаб нађе за добро не само, да се Москва напусти без капи крви, него још да се и спали! Ужасна команда у одсудном моменту, у којему се рјешава част, опстанак и сва судбина великога царства! палити светиње православнога Јерусалима; палити хиљадугодишње палате московскијех књажева и царева; палити свете цркве и манастире златоглаве Мајке Москве; палити и уништити хиљадугодишња здања, хиљадугодишња племства и благородства Москве; то је за овај пут и у овоме одсудноме историјском моменту све било чудновато, страшно, ужасно! Но је све то било предвиђено остријем и бистријем погледима руске стратегијске вјештине, која има свој коријен још од најстаријега времена словенске ратне историје.<sup>19)</sup>

<sup>19)</sup> Историци старе словенске историје причају, да су се Словени борили са непријатељима по скитскијем и сарматскијем равнинама, које бијаху испрекидане потоцима и баруштинама и по којијема има много језера, па су, вели се тамо, словенски борци имали на потоцима и по тијем баруштинама некакве покретне дрвене мостове, са којијема су могли само они управљати и њима се користити, те су се често пута давали у бјегство пред својијем непријатељима, без да им је од њих каква опасност пријетила и испред њих су њихове мостове уклањали тако, да су се често пута непријатељи словенскијех бораца по потоцима и баруштинама, као муве, у млијеко топили. Ако су непријатељи старе Словене гдјегод својом силом и преко потока и баруштина до каквијех повећијех језера догонили, гдје им нијесу њихови вјештачки мостови ништа могли помоћи, онда су на велико чудо непријатеља скакали као жабе у језеро и тамо за дуго стајали. Пошље се дознало, да су словенски борци уза своје обично тадашњега времена оружије имали још и неке дугачке треке, кроз које су ваз-

Москва се оставља у рукама непријатеља. При сваком великом државном и приватном здању остаје човјек, који ће по назначеноме плану и знаку у одређено вријеме запалити здање, које му је опредјељено. Наполеон уђе у Москву и осједне у царскијем палатама у Кремљу. „Ето, говораше Наполеон, већ дође вријеме, да се испуни моја давња замисао, план и жеља, те да из Кремља кројим моје космополитичне планове, који се само одавде могу остварити!“ — Не потраја дуго, а на један пут појави се у једном дијелу Москве пожар. На питање Наполеоново: шта се то тамо догодило! одговори му се, да то често бива у Москви пошто је већи дио Москве од дрвета ограђен. „Е па добро!“ И на то се на први пут и сврши, док се пожар појави на друго, на треће и на свијема главнијема мјестима Москве. На то Наполеон скупи војени савјет у Кремљу, у којему још, на велико његово чудо и велики страх, дознаде, да не само, што је Москва по наредби и са стратегијском намјером спаљена, него да су још на по неколико километара околу Москве спаљена сва села и у њима све, што би служило за војнички профијант, што није изнесено све је огњу предато. Осим тога, што је још горе дознаде се у савјету, да је војска Наполеонова, која је у Москви тражила жито и сијено на исхрану војске, грдно пострадала од руске војске, а особито од сељака, који су их гладне и уморне сјекирама и мотикама грдно потукли. Све то Наполеона јако забрине, особито када у опаљеној Москви и њеној околини у цијелој логору наступи ужас од глади и сјеверне зиме. Наполеон, видећи себе у таквијем тешкијем, или

дух усисали на дно језера. То је била војничка вјештина старијех Словена једне врсте. А за другу приповједају историци старога словенскога ратовања преко мора у Италији: једном бијаху Словени и с њима други неки народи, вели се тамо, опкољени од непријатеља са свију страна тако, да није било никаквога пута, нити начина, којијем се је тај логор спасти могао, него је морала у свануће цјелокупна словенска војска под непријатељски мач подпанути. Словенске вође, видећи што их у зору чека, скупе се у вијеће и ријеше, да се са оне стране, од које се надају, да ће им непријатељ у јутро ударити, ископају ендеци од неколика метра дубине и ширине, па пред самом зором да дигну вику и грају и привезу за рогове воловима запаљену сламу и сијено. Тако и учине. На речени сат из словенскога логора дигне се читави урнебес, вика, писка, граја и тутњава. Непријатељ похита на тај урнебес. Вође и прваци словенскијех непријатеља најпрви нападају у ендеке, а преко њих и остали тако, да су на хиљаде, остали мртви у ендецима и преко ендека, а словенска војска умакне испред страшнога непријатеља, не оставивши у логору ни што једна кокошка вриједи, а у њему је било на милијоне злата, сребра, пољачканог од становника Балкана и Доње Италије.

боље рећи очајним приликама, ријеши се и напише Цару Александру I. у Петрограду и предложи Му услове мира. На то Цар Александар одговори Наполеону: „Познато је цијеломе свијету, да ми, Словени, имамо једну особиту карактерну црту, коју други народи немају и коју су сви нама сусједни народи за похвалну и узвишену особину сматрали, а то је *Господарство славенскога народа*. Зато молимо Ваше Величанство, пошто сте нам у кућу дошли, да не итате са преговорима и уговорима, него причекајте, а ја и мој народ и моја војска, потрудићемо се, да Вас, као госте, дочекамо, угостимо и испратимо!...“

Наполеон напусти Москву, а руски цар, његова војска и народ и правда Божија прате свога госта са таквом пратњом и почастима, какве не памти човјечанска историја, да је иједан народ какав други тако са свога огњишта отпратио.<sup>20)</sup> — Није наше при овоме питању да излажемо историју Наполеоновог ратовања, него, када споменуемо гостољубље славенскога цара и народа, — како дочека и отпрати Наполеона са двадесет народа из своје домовине. Између многијех ужаснијех сцена и догађаја, који се збише са разбијеном Наполеоновом војском од Москве до Париза, споменућемо једну ужасну сцену, која се догодила између Смоленска и границе пољскога царства, о којој пише историк — очевидац из логора Наполеонова. „Разбијена, гладна, уморена, а особито смрзнута Наполеонова војска улогори се, вели поменути историк, пред ноћ на једној равници, која бијаше густом шумом обрасла, надајући се, да ће се те ужасне ноћи спасти у тој густој шуми од превеликога мраза. Војска поче налагати огњеве. Неки помогну распалити ватру, па без ватре као муве скапљу на снијегу; неки успију и велике ватре наложе, али наскоро велики огњеви растопе снијег испод ватре и огњишта нека потону дубоко к земљи и у велико отопе снијег и околу огњишта, те таквијем начином раставе војнике од огњева и њихове топлоте и скапљу поред великог огња; неки опет, видећи погибију и једних и других, распоре живе своје коње, избаце из њих дроб и цријева и завуку се у топле коњске љешеве, мислећи, да ће се спасти, док не би прошао ноћњи мраз и наступио дан, бар мало са мањијем мразом. Када је свануло, ужаснијега се призора није могло виђети, ни замислити, него што је освануо логор Наполеона Великога! Ужасна сцена! На хиљаде војника лежи мртво без пушке и без сабље, а од мраза и циче! Али још ужасније бијаше виђети распорене коње и у

<sup>20)</sup> Из лекција професора С. Соловојова од 1875 г.

њима смрзнуте војнике!! Не памти историја човјечанства таквога начина мучења, са којим су синови Бога Марса у ратнијем походима овоземни живот остављали, као што су јуначки војници најјуначнијега војводе у течају петомјесечног њиховог борављења на терену руске царевине! („.. 21).

Од освитка тога страшнога и ужаснога јутра па, докле Александар I. побједоносно уђе у Париз, бивало је свашта и свачега са побјеђеном великом армијом.

Када, као што је познато, Александар I. уђе у Париз, заузео пресједничко мјесто на конгресу међу царевима и разцаревима, краљевима и разкраљевима помућене и побркане Јевропе, када опет поправи и измијени мапу Јевропе, коју бијаше Наполеон Велики раздијелио међу браћом, сестрама, зетовима, маршалима и другијем његовијем дворјанима и куртизанима, када развладоцима поврати опет њихове изглобљене круне и круновине, када створи свету алијанцију равнотеже и мира и у њој заузео прво мјесто и када се побједоносно поврати у своју царевину, — онда се тек осјетише благотворне посљедице стратегијске вјештине рускога генералштаба пред уласком Наполеона у Москву. Сузе старога фердмаршала Кутозова у војеном савјету, напуштање Москве и спаљивање исте, моментално понижење рускога оружја — све се то тек сада виђе, да је оправдано и да без такве вјештине није било другога пута и начина, којијема се могла спасти руска царевина од поплаве бича свијета и двадесет народа, који под његовом командом бијаху. —

Тако дакле не само што руски цар изађе побједоносно из борбе са побједитељем свијета сам за себе и за свој народ, него још са том побједом поврати изгубљене круне, круновине и престоле Христијанскијем Господарима на Западу. Па што доби Русија, њени цареви и народ у награду за повратак изгубљенијех круна и престолâ? —

Познато је цијеломе свијету, да је вјековна политика Русије на истоку свагда налазила велики отпор од стране христијанскијех господара и њихове дипломатије на западу до пада Наполеоновог.

Пошље пада Наполеонова нити се мислило у Русији, нити у осталоме политичном свијету, да ће се вјековни отпор западнохристијанскога политичнога и мирнога свијета и даље продужавати. Зато су напљедници цара Александра, као првјенствујући у светој алијанцији и протектори христијанскога сви-

21) A. Vandal P III. page 391.

јета на истоку и мислили, да ће им слободније бити развијати традиционалну политику на истоку. Али није то тако било, него средином овога вијека за вријеме Кримскога ратовања изашло је са свијем другче.

Пошто је овђе у главноме ријеч о томе, кроз какве је критичне фазе продирала руска политика са традиционалном идејом за одбрану христијанске културе и цивилизације и задржање протектората над христијанскијем свијетом на истоку, као и о томе, како се по прошлијема догађајима мисли и нагађа о њеној будућој улози у будућем ратовању и свемирној културно-цивилизаторској мисији; а осим тога, врло су интереси политични и војнички односи западно-христијанскога свијета према Русији и Славенству течајем овога вијека, који би могли у будуће научити и грешнога човјека на памет у односима према извјесној личности, а камо ли грандиозни колос вјековне руске политике за вјечне неблагодарности западно-христијанскога свијета према Русији и Славенству и њиховој политици и оружју; — то онда споменућемо у кратко о Кримском ратовању, његовом узроку и великијем и штетнијем пошљедицама, које је руски народ и руска држава грозно на себе искусила. —

Цар Никола имадијаше једнога учитеља, вели један историк Кримског ратовања, са којијем се још од малољества до ступања на престо никада није растављао. Када се Цар Никола запари, његов учитељ ступи у калуђерство и поста Владиком. Као богат и образован човјек зажели, да пропутује по светијем мјестима на истоку.

Пошто је обишао света мјеста, није итао, да се тако брзо враћа у своју домовину, него се заустави у Јерусалиму и ступи у најинтимније и најтајније сношаје и преговоре са тадашњијем јерусалимскијем патријархом о томе: како би се могао ослободити Јерусалим испод турске власти и како би могао доћи под власт једнога, неколика или свију христијанскијех господара. Руски владика, бивши учитељ Цара Николе, пошље дугог бављења у Јерусалиму, упути се у своју домовину Русију и донесе са собом писмо од патријарха јерусалимскога, које су патријарх и владика заједно за дуго вријеме састављали. У томе писму, упућеноме на име цара Николе, као протектора христијанскога свијета на Истоку, излагаше се биједно стање христијанске светиње — гроба Христовога, града Јерусалима и јерусалимскијех христијана, а особито мучења, плачкања и гоњења пилигрима (аџија) цијелога христијанскога свијета. На основу тога писма, а особито на основу усменога казивања свога

бившега учитеља, цар Никола напише меморандум христијанскијем господарима, у којему предлагаше и захтијеваше, да заједнички пораве, те да се Јерусалим ослободи од турске власти и дође под власт христијанскијех господара, који ће поставити заступнике своје у Јерусалиму, да чувају христијанске светиње. Цар Никола добија од христијанскијех господара одговоре, у којијема се одобраваше захтијевање његово, али му се препоручиваше, да он сам о томе започне преговоре са Султаном и Високом Портом. Цар Никола то и учини, али пошље дугога неуспјешнога преговарања заште од султана Абдул-Азиса, да његовом посланику у Цариграду преда кључеве од Јерусалима, или да његов посланик одма остави Цариград. Султан и Висока Порта категорично и опором одбију захтијеве цара Николе и царски посланик остави Цариград и упути се у Русију. Тада Султан напише меморандум јевропскијем владоцима и позове их у помоћ против цара сјевернога. У тијема позивима на јевропске господаре између осталог Султан говораше: „Нити је по закону Бога, ни царева, да се један владалац мијеша унутра у држави и државне послове друге државе и другога господара! Цар Московски има још мање право, да се мијеша у послове друге државе, јер он држи неколико десетака милијона робова у својој држави, па би требало да се брине о поправци својијех поданика — робова у својој држави, а не да мене силом оружја присиљава, да ја ред и поредак у мојој држави успостављам! У овоме случају и сукобу цар московски има најмање права од свију осталијех господара, да се у моје послове мијеша и мене и моју владу на ред и поредак опомиње, пријети и ратовање ми објављује! — Промислите, расудите, виђите, па пресудите, што ме чека од цара московскога? У осталоме, сви знамо, што и вас из тога чека, ако застава пророкова пред московима подлегне! Дакле оустанак мене, мога Стамбола и мога царства обусловљава Ваш оустанак и оустанак Вашијех Престола, круна и круновина! — Не заборавите судбину моју и мога царства, која је тијесно скопчана са судбином вашом и вашијех престола<sup>21)</sup>“!...

Јевропски круноносци и то они, којијема је цар Александар круне повратио, а особито апостолски круноносац, којему је исти цар Никола поново 1848 године на Вилогошу Родолфову круну на главу метнуо, питају у помоћ Султану са мора и

<sup>21)</sup> А. Мелниковъ. Крымская война. Томъ I стр. 95.

са сува и збију цара московскога међу стијенама града Севастопоља и после дуге и очајне борбе сврши се кримско ратовање са три миљарде контрибуције. А осим тога паришки конгрес одузе Русији право, да може држати ратно бродовље у Црном мору, те да буде слободније Стамболу и Турској царевини од москова.


После кримског ратовања стање руске царевине бијаше страшно и ужасно! три миљарде контрибуције! цио хришћански и мухамедански јевропски свијет против цара московскога и његовог царства! забрана оружја у својој кући и на своме законитоме терену! вика и граја против унутрашњег стања царевине! питање о ослобођењу робова — мужика! трагична и напрасна смрт цара Николе и промјена личности на високијем мјестима у двору и држави! — све то уливаше панични страх у високоме сталезу политичнога дипломатичнога и благороднога класа руског двора и руске царевине! — Али то стање није тако дуго остало. Дворске, државне, манастирске и приватне касе и ризнице убрзо исплатише контрибуцију од три миљарде. Унутрашње прилике и стање у држави поправи се на брзу руку. Ослобођење мужика, војничке и школске реформе извршише се у најбољему реду и поредку, а у томе наступи 1869 и 1870 година и у њима пруско-француско ратовање и пад Наполеона III, и онда руска политика, у лицу Књаза Горчакова, браниоца Севастопоља и насљедника канцлера Несељроде-а, подвикну у једној од сједница бечкога конгреса: „Протоколе паришкога конгреса од 1856 године оћемо овога пута ревидирати и из њих брисати чланове односно Црнога мора и у њему ратнога бродовља“!.. — На то Горчакову буде одговорено, да програм садашњег конгреса не обухваћа послове, који су на прошлијем конгресима свршени и потписани. — „Ако нећете, продужи Горчаков свој говор пријетећијем гласом — измијенити протокол конгреса од 1856 године односно забране ратнога бродовља у Црноме мору и његовијем обалама, војска мога господара упутиће се старијем путовима пут Беча и Париза, па ће се кључеви од протокола паришкога конгреса ударима мача војске мога господара наћи и протоколи се поправити“!.. — Такве пријетње и оправдани захтјеви рускога дипломате уродише благотворнијем плодом пошље седонске капитулације и уједињења Њемачке. —

Пошље седонске капитулације и обновљења германскога царства подиже се политични, војнички и финансијски углед руске царевине и већ пошље царскога говора у сали светога

Ђорђије у Кремљу, у Москви, крајем 1876 године не би куд ни камо, него се у априлу 1877 године упутише трупе руске војске преко границе влашке књажевине на Дунав. Када цар ослободиоц дође са својом војском и генерштабом на лијеву обалу доњег Дунава, пред његовијем очима и очима његовога генерална штаба показа се ужасна перспектива — Доњи Дунав почетком прољећа изгледаше као море! —

(Наставиће се.)

\*\*\*



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



## И ЈОШ ЊЕШТО О ЊЕКИЈЕМ ВУКОВИЈЕМ НАРОДНИЈЕМ ИЗРЕКАМА.

Већ сам у Јавору“ 1891. и у „Просвјети“ 1892/3 год. проговорио неколико ријечи о њекијем Вуковијем и Капетановићевијем нар. изрекама, али још нијесам готов с првијем. Како се купе нар. изреке, то је и Вук казао у *предговору* к својим пословицама, а ја сам то исто поновио, претресајући у Јавору истога, и покушао да докажем, да ће и највјештији скупљач гдјекад рђаво истумачити ову или ону изреку, и то кривицом онога, од кога је исту чуо; а сад ћу да претресем и још неке Вукове нар. изреке, за које се не каже одакле су. Није ми намјера, да поправљам Вука, већ само да кажем у каквијем се приликама исте употребљавају код нас; а, кад би случајно код истијех стајало „из Боке,“ е... онда... онда не знам како би о њима расправљао, а да не речем, да их је Вук чуо од особа које нијесу знале њиховог правога својства и употребе. Овако пак — изнијећу их само са тумачењима Вуковијем и својим, а у прилог будућег издања Вуковијех пословица.

Ево тих изрека:

а) Јеси ли дигао росу са срца? Јеси ли попио чашу ракије и што заложии?“ — Овом изреком не пита се — (разумије се код нас) изрично то, што Вук каже, него: *јеси ли у ошће узео што на уста? Да нијеси на ште срце?..* Дакле: може се подразумевати и *чаша ракије, и чаша воде, и чаша вина* и све, што човјек метнена уста. Може бити, да ће се когод од пошт. читалаца сјећати шта је радио и чиме се заложии онај... кад је чуо глас прве кукавице, а био на ште срце. По што се дакле у нашем народу сматра за несрећу, кад се чује глас прве кукавице на ште срце, он је „дигао росу са срца“ оним, чиме не би никакав човјек при здравој памети. Камо среће, да је имао при руци и чашу воде, а камо ли ракије!

б) Изједе коња трава. Кад је скупа коњска храна.“ — До душе, види се, да је Вук чуо ову изреку у горњој прилици, али она има шире значење; она је управо метафора и значи „више се троши, него зарађује.“

в) „Измјерити кога од пете до главе (познати га добро).“ — Ова изрека значи: погледати кога срдито, пријекорно (од пете до главе — као што се обично ради у таком душевном стању.) Ја бих, дакле, ту изреку — а la Вук — овако записао и истумачио: „Измјерити кога (срдитијем, пријекорнијем погледом) од пете до главе.“

г) „Остави брата, а поведи свата. Ваља да кад се иде по дјевојку?“ — И Вук, дакле, сумња. За то сам је ја уврстио у своје изреке („Пушти брата, узми свата“), истумачио и печатао у цетињској „Просвјети“ год. 1893/4 на стр. 487.

д) „Ласно је тебе, ал' је тешко поштену чо'еку. Рече у шали вршњак вршњаку.“ — Али у каквој прилици?.. Ја сам ову изреку и мало другојаче слушао, убиљежио је, истумачио и печатао у цетињској „Просвјети“ год. 1883/4, стр. 378.

ђ) „Ловац је да лови, а препелица да се чува“ (без коментара) и „Ловник лови, а препелица нека се чува“ такође без коментара) и

„Ловци су да лове, а препелице да бјеже. Гледај: Да те бијасмо привезали“ — Код ове, вели Вук, да су тако „рекли на конаку некаком чо'еку, кога су водили, а он им одговорио: *То је ваш посао.* А кад му они на то реку: *Да те оставимо тако, ушећи кеш,* он им одговорио: *То је мој посао.*“ — Ја сам се управо зачудио Вуковом присподабљању овијех двију потонјих изрека. Код нас се све три (о ловцу и препелици) употребљавају у једној истој прилици и то као метафоре, а немају никакве везе са оном четвртом, на коју нас Вук упућује, осим само што изгледа да су сличне узроци њихова постанка. У њима значи *ловац* „младић“, а *препелица* „дјевојка“. Дотичне изреке употребљавају се искључиво као одговор, кад се коме из шале препоручује, да не задиркује дјевојке, или тако што слично; њоме би се управо хтјело рећи: „Мушкоме је то занат, а дјевојке нека се чувају.“ У никаквој другој прилици код нас се не употребљавају дотичне изреке.

е) „Млин од свакога брашна. Ко свашто може начинити“. — Код нас се тако каже искључиво за човјека, коме у опће прија свако јело. Н. п.

А: Јесу ли ти мили *шпечки*?<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> У мом чланку „Шпечковина или бодљиви пијетловац, кљукe и коштрике“, печатаном у „Стражилову“ 1893. стр. 665., у номинативу плурала од именице *шпечак* мијења „к“ у „ц“, што никако не ваља, као ни у осталијем падежима у којима долази „к“ пред „и“. Но то је био коректоров посао, који сам, узалуд, тражио да се исправи. Оволико истини на част

Б. Ја сам ти млин од свакога брашна...

А могуће је, да се иста и у дјема, па и у више прилика употребљава кроз разне крајеве нашега народа.

ж) „Нема ништа горе, него кад чоек превали свој ваган; као свиња кад се наједе, па превали своје корито“. — Може бити да је и ову чуо Вук у прилици, кад је неко превалио свој ваган, као свиња кад се наједе, али и овдје је код нас метафора превалиши (или изврнути) ваган (а каже се мјесто ваган и вечеру, што има исти смисао), бива: изгубити своје имање, па остати на сред пута, али у опће упропастити себе, н. п. убиством другога или чиме било.

з) „Божих је јесени светац“ нема никаква тумачења, а треба да стоји, да је тако казао сељак, кад га је преварио Циганин (види „Босанску Вилу,“ год. 1893., стр. 152.). —

Да бих поткријепио још јачијем примјером што рекох у уводу овога чланка, да ће и највјештији скупљач без икакве своје кривице ову или ону изреку рђаво истумачити, или барем да ће тумачење бити сакато, — износим овдје двије такове изреке (а нашло би их се и сувише, кад бисмо их потражили) из „Магазина“, год. 1850., које су опет у Вука друкчије, али вјерније истумачене. То тврдим отуда, што их и наш народ употребљава онако, како их Вук тумачи.

Ево их:

а) „Ништа за то, пала муха на међеда. Кад богат што потроши, па му се не позна на имању.“ Док у Вука: „Пала муха на међеда,“ то није ништа, н. п. кад се ко тужи, да му је од мало какве бољетице зло.“ — У првој прилици нијесам је никада чуо, а могуће да има и то својство употребе; али, као што је Вук тумачи, употребљава се широм Боке. Гледећ на то, или је скупљач прву чуо од особе, која није знала њеног првог својства употребе (него видјела гдје на коња међу седло, па мишљела, да ће пристајати и магарцу), или се може употријебити у објеме приликама. Ако је ово задње, није истумачено како треба.

б) „Сад му је запала сјекира у мед. Кад је какав кога вребао да га примами па му из ненада допао у шаке“. У Вука: „Пала му сјекира у мед. Срећан је.“ Уз то вели Вук, да не зна „како је постала ова пословица; да није, кад се исијеца чела из дрвета, па кад је дупља пуна меда, те сјекира, како се ударн њом у дрво, пропадне у мед?“ — Вуково је тумачење, дакле, на своме мјесту, а у „Магазину“ је окрњена. Ја вјерујем,

да је скупљач прву чуо у горњем случају, кад је неко некоме „изненада допао у шаке“, по чему је, разумије се, „срећан“ онај, што ће га по вољи излемати, али ми не знамо из његова коментара, да ли би се иста изрека могла и још у каквој прилици употријебити; а кад нам Вук каже, да иста значи „срећан је,“ ми ћемо је употријебити у свакој прилици, кад нешто пође некоме за руком, чиме може себе сматрати сретњијем. Хоћемо ли ми кривити првога скупљача, што ове двије изреке није истумачио како их и Вук тумачи — као што треба?... Нећемо, јер је прву чуо од особе, која ни сама није знала гдје јој је право мјесто, а другу у поменутој једној прилици, не знајући, да се иста употребљава и у свакој другој сличној згоди, кад што год коме пође за руком, чиме може себе сматрати сретњијем.

*У Херцег-Новоме.*

Вељко Радојевић.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

# НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ

## СРПСКЕ НАРОДНЕ ЖЕНСКЕ ПЈЕСМЕ

*Из Мосшара*

Приближежио: **Јово Тута.**

### **Јован-беговица преварила тридест хајдука.**

Бисер ниже Јован-беговица,  
На бисер јој осјен наступио.  
Чудила се Јован-беговица:  
Оклен њојзи осјен на бисеру?!  
Да би рекла да је од облака,  
Ведро небо ниђ' облака нема;  
Да би рекла да је од дрвета,  
Равно поље нигђе дрвца нема,  
Окрену се с десна на лијево,  
Кад за њоме тридесет хајдука.  
Препале се, Јован беговица.  
Њојзи веле тридесет хајдука:  
„Не страши се, Јован-беговице,  
„Не ћемо ти ништа учинити;  
„Већ нам кажи за Јована благо?“  
Њима вели Јован-беговица:  
„Хајд' столен тридесет хајдука,  
„Ово није Јован-беговица,  
„Већ робиња цара честитога;  
„А у цара доста блага има,  
„Доста блага — а мало евллада,  
„Нашло му се једно мало чедо,  
„Мало чедо -- ал' је мушка глава,  
„Па му нижем грану од бисера.“  
Кад то чуло тридесет хајдука,  
Побјегоше низ то поље равнo.  
У то доба челебија Јово:  
„Бре, аферим, вјерна љубо моја,  
„Кад си мени главу одржала!“  
Пољуби је међу очи црне.

## Гонца Јово и гонца ђевојка.

Сунце сјаше, киша рсмињаше,  
 Јово гонцу ђевојку вођаше;  
 Кад су били преко поља равна,  
 Диже руке, па у Бога иште:  
 „Дај ми, Боже, вихар са планина,  
 „И сјевера чак од Сарајева,  
 „Југовине од Херцеговине,  
 „Да подигнем дувак са ђевојке,  
 „Да ја видим, шта ја двору водим?“  
 Бог пу даде вихар са планина,  
 И сјевера чак од Сарајева,  
 Југовину од Херцеговине,  
 Подиже му дувак са ђевојке:  
 Сину лице као жарко сунце,  
 Испов грла сјајна мјесечина.  
 Мука била на коњу ђевојци,  
 Проговара са коња ђевојка:  
 „Гонца Јово, чудна ти си свиња,  
 „Мајка ти се у црно завила,  
 „Није ми га ни мој род видио,  
 „Него мајка, која ме родила,  
 „И дадиља, која ме гојила  
 „Моја стрина Ристан-беговица,  
 „Која ми је косу одгојила.“  
 Кад је Јово ријеч разумио,  
 До ђевојке коња догонио,  
 Удри Мару по свилењу пасу,  
 Паде Мара у зелену траву.  
 Мисли Јово да се шали Мара,  
 Ал' се Мара с душицом растаје.  
 Лијепо је Јово укопао:  
 Виш' главе јој ружу усадио,  
 По крај руже винову лозицу,  
 По крај лозе воду навратио;  
 Ко је млађан нек се ружом кити,  
 Ко је гладан нека грозђа зобље.  
 Ко је жедан нека воде пије.

## Окићен соко.

Соко лети више Сарајева,  
 Набојени' нога до кољена,  
 Позлаћени' крила до рамена.  
 Накићене круне од бисера.  
 Њега гледе сарајке ђевојке,  
 Њега гледе — па су говориле:  
 „Ој, Бога ти, сив зелен соколе,  
 „Ко набоји ноне до кољена?  
 „Ко позлати крила до рамена?

„Ко накити круну од бисера?  
 Њима секо тихо проговара:  
 „Ој, Бога ми, сарајке ђевојке,  
 „Дворио сам добра господара,  
 „Господара дужда мљетачкога,  
 „У њег' бјеху три шћери ђевојке:  
 „Старија ми ноге набојила,  
 „А средња ми крила позлатила,  
 „Најмлађа ми круну накитила.“  
 „Ој, Бога ти, сив зелен сокоде,  
 „Квај теби најдража бијаше?  
 „С којом би се јунак оженио?“  
 „Ој, Бога ми, сарајке ђевојке,  
 „Старијом бих љето љетовао,  
 „А са средњом зиму зимовао,  
 „С' најмлађом бих вијек вјековао,  
 „Са њом би се јунак оженио,  
 „Јер у јутру рано устајаше,  
 „Своме баби каву износаше,  
 „Самурии га ћурком пригрћаше,  
 „А бабо је севди ћулом зваше;  
 „А ја јунак: „севдо срце моје!  
 „Севдо срце севдишеш ли мене,  
 „Севдишеш ли и бегенишеш ли?“  
 „Како ћу те болан севдисати:  
 „Ти мој момак, а ја ти госпоја?“  
 „Удри пушта од Бога морија,  
 „Мор морила Стамбол поморила,  
 „Дође пушта у дуждеве дворе,  
 „И умори севдо, срце моје;  
 „А ја јадан пођо по свијету,  
 „Кано чела по медном цвијету.

### Мудре изреке.

Ђе се зовеш онамо и ита, а што не знаш мудријега пита!  
 Страсти треба сврх главе утући, а не њима за вољом се вући!  
 Дуг исплаћај што можеш час прије, једном мораш па можеш ружније!  
 Ђе два саме видиш у механи; ил ка они ил их се окани!  
 Што си река онога се држи, за истину своју косу спржи!  
 Лагат немој никад без невоље, ал најпосље њој се глава коље!  
 Љуби сваког, и млађег од тебе, акој вишег да учиниш себе!  
 На манитог не чини јунаштво, ни пјаницу присвајај у друштво!  
 Удри жену када те год моли, а не гледај ништа да ју боли!  
 Узми жену од љуцкога соја, па најпосље каквог била кроја!  
 Слушај оног који знаде боље, и ако ти све није по воље!  
 Чувај тајну не кажуј никоме, ал до пужде и то пази коме!  
 Мрзном пиши, а милком поручи, ал никоме згоље не изручи!  
 Крчи стазу куда не пролазу, да ти посље шеницу негасу!  
 Држ се с јачим ваада на љепоту, јер не можеш ништа па ермоту!

Ђе у кући слога влада, ту анђио божи спада.  
 Народ љуби оног што с не зори, ко се зори о њем грдно збори.  
 Церо слабо по рапавом пише, тешко оном ко за ким уздише.  
 Без рата се јунак не познаје, ни тврдица од образа даје.  
 Треба много воде прегазити, па се онда правде дофатити.  
 Нема тога који не дугује, ал се свачи дуг у свјет не чује.  
 И сада се лако заљубити, ма још лакше љубав погазити.  
 У младих се искреност налази, али мучно мијену прелази.  
 Снијег мало кад у жупи пада, ал још мање мудра глава страда.  
 Теже се је с паметним борити, но се с лавом снажнијем носити.  
 Ђевојке се по лицу бирају, многи људи на то се варају.  
 Правда плаче у руке кривице, тешко чојку међу незналице.  
 Који човјек није суду дава, тај незнаде што је болес права.  
 Гром планине чешће више бије, а долине још почиња није.  
 Много треба којешта поднети, па се онда на престо попети.  
 Пре ће морат море ослачати, но сви људи истину казати.  
 Ђуд је љуцка грђа него вучја, чувај с оног те у тебе руча!  
 Што је тешко не зна ко несноси, нитко ка снј срце не покоси.  
 Што ћу плакат, што ли ћу се дријет, кад ћу и ја некад морат мријет.  
 Жа је брата; а оца жалије, ђе је памет све је скраћеније.  
 Срце јечи уске су му груди, особито кад га што побуди,  
 Све би огањ до сад запалио, да се није од воде страшио.  
 Нога греже ђе је земља мека, на лијепог вараш се човјека.  
 Ко се на плач бије они лаже, што с тим каже да себе помаже.  
 Чудо ми је што зову мртвога, кад не чује гласа никаквога.  
 Са сузама најбоље се лаже, но ни суза данас не помаже.  
 Вијо образ бјељи је од снјјега, а здравље је најбоље од свега.  
 Вук с јаретом још се непошали, кад га зграби он му дроб провали.  
 Мене видиш труњ, а твој немож гуњ.  
 Ко је мио, и рад му је био.  
 Ко се с чашом дружи, често себе ружи.  
 Боље је добро мислити, но рђаво чинити.  
 Памет може ђе срце не може.  
 Ђепши су поштени, но ођевени.  
 Тешко оном што се лиши свога, па га после гледа у другога.  
 Мртво гледи ништа не вриједи.  
 На човјека свакоме је пека.

Из збирке М. Вучића.

### Монах у Јерусалиму.

Пође једном неки сиромах у Јерусалим, да се у ком год манастиру моли Богу. Чим се јави калуђерима једног манастира, приме га и пострижу за монаха.

Калуђери мишљаху: овај не зна ни што је молитва, ни што су калуђери, па га одмах пошљу, да им чува овце. У првини монах се није томе противио, мислећи, да то неће за дуго трајати, можда су отпустили сад, прије мога доласка, чобана, па ћу их ја, као најмлађи, за неко вријеме послужити. Тако је то трајало близу по године дана.

Једног дана запита ће монах једног калуђера:

— Хоћу ли и ја већ ући у манастир, да се помолим Богу?



— Не, — рече калуђер, — ти чувај овце, а ми ћемо се за тебе Богу молити.

Кад ово зачу јадни монах, видје, да су га преварили, и да га само по имену држе за монаха, а више ни по чему. Пропушти још неколико дана, дако се већ сјете калуђери и сами, кад им је ово наштукнуо; али све једно, он сваког дана за овцама. Поче се жсалит и игуману, али све залуду. Игуман му одговараше, као и други калуђери.

Већ се јадном монаху досади, па науми да их увјери, да то није право, ни могуће, те он свежи једног овна при неком дрвету, а другу стоку пушти, да пасе. Спромах ован од зоре до мрака није пасео, па пред вече почне се трзати, да утече, а векању није било краја. То је дуго трајало, те већ и калуђери у манастиру на вечерњи чуше. Пошто се сврши вечерња, пођоше да вид, шта је ономе браву. Кад тамо, — ован свезан при дрвету скаче, трза се, блеји, пада на хртеницу и већ бјеше суस्ताо од великог трзања.

— Шта је ово, монаше?! — запитаће зачуђено један калуђер.

— Свезао сам овога овна, да не једе!

— А зашто јадан? — рећи ће други.

— Може он да не пасе, кад други пасу, — одговори монах.

— Не може, јадниче, — рече срдито трећи, — је ли ово ко до сад чуо или видно?!

— Е, ако се не може он напасти, кад је свезан, а дружина му пасу, не могу се ни ја Богу намолити, кад не улазим у манастир, но чувам стоку! одговори монах.

Кад ово зачуше калуђери, постиђеше се, те одмах јаве игуману, који додрави пастира овцама, а монаха остави међу калуђерима, да се моли Богу, зашто је у Јерусалим и дошао.

### ПОП И БАБА

На неком скупу нареди поп: да идућег празника дође свако чсљаде и мушко и женско у цркву, да види попо умјелиг се свако чсљаде у његовој парохији правилно прекретити.

Кад поп ову наредбу изрече, запита га нека баба:

— Хоћу ли и ја доћи, попо?

— Доћи, бако, — рече поп, — и чујеш ме, ако се ти правилно прекретиш, даћу ти два багаша жити!

Овесели се јадна баба, те крети се и д њу и ноћу све, док дође одређени светац, да се иде у цркву. Тога дана порани баба, узе са собом сина и даде му врећу, те пред цркву, да их поп нађе, гдје су најпрви дошли, и да је не заборави.

Дође и поп. Сврши се служба, те поп пред цркву, да види како му се парохијани крете. Али баба не да никоме прије ње, те она прва пред попа, да се прекрети.

— Прекрети се, бако! — рече поп.

Баба се поисправи, састави, што је љепше могла три прва прста од десне руке, па ће на чело: *ва имја*, на пас *Оца*, на десној страни и *Св. Духа*, а на лијевој *амин*.

— А гдје ти је, бабо, *Син*? — рече поп.

— Ево га овдје, душе ми, — рече баба, — донио је врећу за оно жито!

### Сељачка торба

Срете неко сељака с уртеном торбом, у којој се нешто мигољаше, па ће га запитати: „Еј, пријатељу! шта ти је то у торби?“ „Хљеб“ — одговори сељак. „Какав хљеб — прихвати први — кад се нешто живо копрца у њој?!“ „А, турио сам неко штене, које купих на пазару“ — одговориће сељак. „Па како заједно: хљеб и штене?“ — „Ја сам их преградио опанчинама“.

### Трговац и циганин

Довео трговац коња циганину, да му га овај поткује, па ће упитати: „је ли, циго: би ли ми могао у наприје казати: колико ће проћи клинаца за мога коња?“ „Не могу одма одговорити, честити газдо, али кроз два минута бићете извијешћени“. „А кога би за то питао?“ — додаће трговац. „Код вашег обућара“ прихвати циго, опљуну руке и продужи свој посао.

### Бакоња и вјерни слуга

Бакоња, страстни ракијопијца, да би сачувао ракију од свог слуге, који се у том на свог газду угледаше, прилијепи једанпут на боци билетих с натписом: „отров“. Једног дана затече свог слугу с богиљом у устима, гдје грца... „Несретниче! шта радиш?! видиш, да се трујеш!“ „Тако је, добри Господине, знам, да отров пијем и пијем баш нарочито, јер вићех, гдје се јутрос ви трујете, па натегох и ја, јер: шта ће ми црни живот, кад вас изгубим?!“

Из збирке Н. Н.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
Гробни натписи  
Гробари  
ЂУРЂЕВИЋ

Ко другоме јаму копа,  
Сам ће у њу пасти;  
Ето, најзад, где мораде  
У једну упасти.

### Кршици

Та је много конабила црве,  
А сад они око ње се крве.

### Архитекти

Од свих твојих зграда, што лепотом сјаје,  
Ова ће ти кућа највише да траје.

### Академику

„Бесмртника“ крије рака!  
Има ли то смисла кака?

### Циганину

Њега ј' сваки вол'о да пецка и дира,  
За цело ће сада од свих имат' мира.

*Пепелару*

Куповали многи пепела од тебе,  
Сад бар можеш продат и самога себе.

*Ваздухопловцу*

Горе летет' у висину  
Беше му к'о шала,  
Да оцени и низину  
Прилика се дала

*Разбојнику*

Ужасе задав'о све веће и веће,  
А сад баш ни главу нико не окреће.

*Скићници*

Никад једно место загрејао није,  
А ледена рака за навек га крије.

*Философу*

Он је и сам собом доказао лепо:  
Да је на послетку — све сам прах и пеп'о

*Освајачу*

Цео свет му мали био,  
Он мишљаће силан,  
А сад, ево, гроб му овај  
Простором обилан

*Гадљивом*

Највећу одвратност на црве имаде,  
Ал' црви се сада од њега не гаде.

*Глувом*

Мог'о си га грдит' колико си хтео,  
Он те никад ништа није разумео;  
А сад поред тога још и друга срећа —  
Можеш да га газиш, па да не осећа.

*Слепом*

И за свог живота у гробу је био,  
Тај није ни смрћу много изгубио.

*Продавцу мртвачких сандука*

Код теб' сваки мора једном пазарити,  
И ти с' мор'о себи муштерија бити



## К Њ И Ж Е В Н О С Т

Из Херцеговине, приповијетке *Свеш. Ђуровића*, издање књижаре Срет. Ђорђевића у Биограду. Овако се зове низ прича, које је написао наш млади пјесник и приповједач Светозар. — Поред лијепе тенденције, на неким се мјестима опажа мршавост извода, те читалац чисто сјетно осјећа неку празнину, нешто му не достаје. Тако на пр. у причи „Једина нада“ проводи се слика, како јадни отац, гладан, жедан, ужива у добру сина свог, тјеша га срећнија нада, када му син добије виши чин, докле овај, дошавши до чина и новаца, проводи дане слободног, веселог живота у загушљивом кафанском ваздуху, а на поздрав очев, одговара немилосрдно и дреко „до ђавола с њим!“ и тиме је све свршено. Ту је мало, ако се жели извести правилан извод с циљу, да се народу пружи морална поука. Требало би дати машти даљег полета, изнијети зле последице бекријеског, кафанског живота, уткане са поступном казном Божијства због малодушне и неблагодарне забравности слатке родитељске њега.

У причи „један дан тамновања“ доста је неприродно, поред макар платонске љубави, узети дјевојче, које момку не показује ни искре симпатије, већ га одбија, гура на земљу, затвара и мучи глађу, жеђу, наводи комшилук на овај смијешан призор и последице овога наш унижени јунак благородно сиједа за пуном тунезом оца дјевојачког, а све се то завршује веселим актом заручења. У доста лијепом руху јављају нам се приче: „За главу.“ „Шкврца.“ „Спасојев грјех“ и „у искушењу.“ Потпуно задовољавају пажњу читаоца и достижу жељену цијелу „Бадња вече.“ и „У походе“ у којој се размажени син стиди рођене мајке, тог светог храма свог, презире је и она, поред слатких материнских нада, с препуцким срцем враћа се натраг, без да види то једино своје материнско радовање. — Из прича избија особита лакоћа писца у сликању мјесних типова, способност и финоћа, те би му препоручили, да се, при богастијој психологији, пушти у шири и занимљивији опис природе, па да уилете и географски и етнографски елемент, пуније заокругли предмет, о коме пише, како би приче мјесног типа водиле Србина читаоца да, уз познавање нарави и обичајева народних, у мислима шета заједно с њим по земљишту јуначке Херцеговине.

У осталом, писац на сцену јавног рада изводи жива лица, разговара се с њима доступним народним језиком, те је прост, природан, лако разумљив и свуда занимљив. У књизи је свега једанајест прича, а цијена јој је 1 динар. Ми је можемо топло препоручити свакоме, кога занимају обичаји народа браташке нам Херцеговине.

„Il Montenegro“ da Relazioni dei Provveditori veneti (1687--1735 Roma, M.DCCC.XCVI. Edizione Principe di cinquecento esemplari.

Ишла је у најелегантнијем повезу, хрртији и штампани, оклићена грбовима Црногорским и Савојским и разним занимљивим илустрацијама и маца-

ма оног доба, књига под горњим насловом, у којој су исписата, по наредби Краљевско-талијанског Двора, важнија акта из млетачког дворског архива, што обухватају историјске одношаје између Црне Горе и Венеције од 1687—1735. У почетку књиге истиче се значај Црне Горе, у заштити Венеције од отоманске најезде, гдје Венеција сматра Црну Гору као бедем према Истоку, истиче до кулминације јуначке подвиге њене. Књига се састоји из два дијела: први се зове Грахово, а други Данило, исписано ћириловским писменима.

„II Montenegro.“ Под овим именом изашла је књига од гласитог талијанског публицисте Вика Мантегаце, уредника чувеног листа „Nazione,“ што излази у Фијоренцији. У њој писац износи своје рефлексије, пуне занимљивости, везане историјским истинама, што га карактерише као човјека, који се у кратко вријеме свијесно упознао са духом и обичајима српских Шпартанаца.

„Читанка за први разред основне школе,“ саставио *Ђуро Поповић*, прегледала и одобрила Књ. Црног. школска комисија.

Ваљани наш турбеник на просвјетном развитку, г. Ђуро Поповић, гл. шк. назорник, постарао се, да, према потребама и духу дјечијем, на основу дугогодишњег искуства, удеси горњи текст, ручну књижицу, нашој дјечи, доступну њиховој моћи памћења и појимања, у чему је савјесно успео, те тим учинио благодарну услугу нашем дјечијем свијету.

Књига је штампана у нашој Државној штампарији, износи пет табака велике осмине, а цијена је 20 новчића.

BIBLIOTEKA

**Петар Други Петровић-Његош** као **владалац**, написао *Д-р Л. Томановић*. Петиње, Државна штампарија 1896. Ова нам је књига касно до руку дошла, те ћемо у идућем броју нашега листа проговорити двије о њој.

Л. Т. П.

(Књижевни оглас. \*) Дао сам у штампу књигу: „**О Узроцима Злочина**“. Књига је писана разумљивим језиком по свакога и осврће се нарочито на прилике Срба у Угарској и Србији.

Одељци су у књизи ови: Број злочина и испитивање њихово. — Зашто грешимо? — Шта све може да се роди с човеком? — „Највећи узрок злочина“. — Женскиње као преступнице. — Политички злочинци. — Човек против човека. — На коју страну претеже наше васпитање? — Чега има све по затворима? — Уплив затвора на злочине. — Куда идемо?

Књига ће бити за 4 недјеље готова, изнијеће око 12 штампаних табака и стаје у претплати 80 новч. Напомињем, да је за сваког, ко новац не пошље унаприје, дућанска цијена 1 фпор. или 2 динара. Молим своје пријатеље, да се заузму за ову књигу. Скупљачи имају уобичајени рат. Претплата се шаље на потписаног.

У Новом Саду, 24. септембра 1896 г.

С поштовањем  
Јаша Томић.

\*) Закашњено за прошлу свеску „Луче“ Ур.

(Српско гимнастичко друштво у Грацу.) На својој првој редовној скупштини од 6 (18) о. м. овако је конституисано: предеједник, мед. Јован Пенадовић; потпредеједник, мед. Јован Малић; тајник благајник, мед. Душан Шпирга; четовођа, мед. Симо Петровић. — Контролни одбор: мед. Милош Стефановић; мед. Павле Митић и акад. Милан Ковачевић.

Српско академско друштво „Зора“ у Бечу, на својој главној скупштини, држаној 3 новембра 1896 п. н. овако се конституисало: предеједник Саво Јелић техничар; потпредеједник Бранко Живковић филозоф; I-ви тајник Павле Соларић правник; II-ги тајник Урош Круљ, медицинар; благајник Богдан Стојановић, правник; књижничар Тодор Шећерковић, правник.



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



## Д о м а ћ и г л а с н и к

**Висока одликовања.** Његово Величанство Султан Абдул-Хамид одликовао је високе шћери нашег Књаза Господара: Њено Царско Височанство Велику Књагињу Милицу, Њено Краљевско Височанство Књагињу Напуљску Јелену и Њену Свјетлост Књагињицу Ану орденима Шефиката у брилијантима; а Његово Височанство Књаза Нашљедника и Његову Свјетлост Књаза Мирка, Великог Војводу Грахова и Зете, сребрним и златним медаљама Интијаза. Ова висока одличја уручио је нашем Господару изванредни посланик и опуномоћени министар Фези-паша у приватној аудијенцији на сами Митров-дан.

**„Књаз Арванит“ на позорници.** Наше дилетантско друштво приредило је било и давало на рођен дан Њ. С. Књажевића Мирка, први пут у нашем новом позоришту драматски спјев „Књаз Арванит,“ умотвор нашег Књаза-пјесника. На престаји је изволио присуствовати пјесничким вијонцем окруњени Автор и Њ. С. Књаз Мирко. Све ложе, партер и галерије биле су пуне народа. Покушај дилетантски испао је на опште задовољство и одобрење, те су честим аплаузима изазивати били.

**Несрећа од поплаве.** Протоних дана мјесеца октобра бијеснио је по нашим горама и низинама најужаснији југ, који никад старци не памте; чињаше се као да се небо провалило од силне кише, која се излила по цијелој Црној Гори. Народ, а такође и наша држава, претрпијели су грдну штету од надошљих ријека, потока и поплаве језера. Највише се штете имало у Зети, Црмници, Улцињу, Бару, Никшићу, Колашину, Пиви и Васојевићима, о којијема подрбно гласе извјешћа из разних ових крајева у Гласу Прногорца. Многи су мостови однешени, куће срушене, љетина прспала, стока се подавила, али, фала, милостивоме Богу, чељади мртвијех није није било. Њ. В. наш Узвишени и милостиви Господар, чим стигоше први гласови о силној несрећи, с мјеста је похитао у сред ноћи са Цетиња, да на најтежим мјестима у Зети и Црмници сам на лицу мјеста изда нужне наредбе, да не би ко погинуо. Појава Господарева међу пострададе, и његова неодложна помоћ јако су охрабрили и овеселили народ.

Чим се Његово Височанство повратио из Зете, одма је под Његовом иницијативом састављен одбор ради прикупљања прилога за пострададе под пресједништвом г. Митрополита Митрофана, подпресједништвом Војводе Шака Петровића и неколико угледних лица из вароши, изабравши и своје представнике по свијема мјестима, гдје се пострадало.

Њ. В. Господар и цијела Књажевска породица први су дали примјер братске дарежљивости свијема осталијема. Велика Књагиња Милица и Велика Војвођкиња Стане такође су притекле у помоћ својим богатим прилозима. Одбор је одма издао проглас за прикупљање прилога и срећно је отпочео свој благотворни рад. Њ. В. Господар стишао је у Никшић, да и тамо пружи помоћи народу и да га охрабри; одатле се повратио у Подгорицу.

## Важнији догађаји у свијету.

**Свечани долазак Њ. К. В. Виктора Емануила.** 24 Септембра при-  
спио је под Бар краљевски јахт „Савоја“ са Њ. К. В. Принцем од Напуља,  
Виктором Емануилом, Високим заручником Њ. В. Књагињице Јелене.  
Послије топовског поздрава са црногорске обале и са јахта, Њ. В. Престо-  
лонаследник Данило извезао се на лађи до јахте заједно са опуномоћеним  
Министром Италије и осталом пратњом, да поздрави добродошлицом Њ.  
Кр. Височанство Италијанског Престолонаследника, што се пропратило пуц-  
њавом топова с једне и друге стране. Излазећи на обалу, Принц Напуљски  
је био званично и свечано дочекан од стране свијех власти, а војска је  
одавала војничке почести уз најодушевљеније клицање народа. Цијелим  
путем од Бара до Цетиња пратен је Високи путник свечаним овацијама  
како од стране војске, која је на разна мјеста чињела шпалире, тако и од  
стране власти и народа; са околних тврђава поздрављан је свуда грува-  
њем из топова. На Цетињу пред Св. Двором очекивао га је Њ. В. Господар,  
почасна чета, којом је управљао Њ. С. Књажевић Мирко, сви Вели-  
кодостојници, чиновништво, а кроз улице варошке, куда је пролазио високи  
путник, маса народа најодушевљеније поздрављаше са непрекидним узвицима  
Живно!

**Долазак Њ. К. В. Тома, Дука од Ђенове.** 5-ог Октобра у 5<sup>1</sup>/<sub>2</sub> сати послије  
подне стигао је на Цетиње још један члан Савојске Куће, Њ. К. В. Тома, Дука  
од Ђенове, брат Краљице Маргерите. До Њ. Кућа му је изашао на сусрет  
Њ. В. Престолонаследник Данило, а на Цетињу је био свечани дочек  
пред Двором, гдје су очекивали Високог путника Њ. В. Господар са  
својим Узвишеним Зетом, почасна чета, којом је управљао Њ. С. Књажевић  
Мирко, Великодостојници, чиновништво и мноштво народа, што бјеше испу-  
нило улице, акламирајући непрестано добродошлог и другог члана Кра-  
љевске куће Савојске на Цетињу!

**Полазак у Рим на вјенчање.** 7 октобра у јутро око 7 сати, уз  
заносно акламирање окупљеног народа, кренуше са цетиња Њ. В.  
Господар, Њ. В. Књагињица Јелена са својим Узвишеним Заручником, Њ.  
К. В. Тома, Дука од Ђенове, и Њ. Њ. С. С. Књаз Мирко и Књагињица  
Ана, са својим пратњама. Цијелим путем преко Ријеке, скадарског језера,  
Вира до Бара приређени су били сјајни дочеци од стране народа Високим  
Сватовима. 8-ог у јутро оставили су Барску луку, укрцавши се на јахт  
„Савоју,“ који их је одвезао до Бари на италијанској обали. У пратњи  
краљевског јахта биле су оклопнице аустријске мрнарице по наредб Њ.  
В. Цара. Како у Бари, тако цијелијем путем до Рима, Високи путници су  
поздрављани у народу, који се био сабрао на станицама, неограничено оду-  
шевљење. На Римској стацији дочекала је Високе путнике цијела Кра-  
љевска фамилија са Краљем и Краљицом на челу, а кроз улице римске  
народ није престајао клицати све, док су стигли у Квиринал. Свечаности  
у Риму нијесу имале најзваничнији карактер, али поред свега тога народно



одушевљење и преставништво града Рима учинили су све, што се могло, да свечаност испадне величанственија.

11-ог Октобра примили су Њ. Њ. Величанства Италије сенат и заступничку кућу, који су им поднијели своје адресе. У адреси се између осталог говори, као што видимо из „Гласа Црногорца“: „Да, господару, народ се радује не без поноса и задовољства, што је узвишени Краљевић, ког сте васпитали ви и мајка му на строге захтјеве дужности и на племените врлине срца, изабрао за свог друга у животу његну Књагињу, која доноси у древни Краљевски Двор благо славнијех успомена, драгоцјено наслеђство оне витешке куће, у којој се она родила. Предање црногорског народа, који легендарнијем јунаштвом знаде бранити своју независност, и с њом ствар хришћанске просвјете; који у кршевима својих гора сачува урођене врлине и снагу карактера; који уздржа непомичну стару слободу под једном патријархалном Династијом — та предања достојно одговарају страницама оне славне епопеје, што почиње у Савојскијем брјеговима, и прича страст једнога народа, који се од вјекова бори, да себи извојује јединство и независност, и у исто доба дјела једне куће витешке, која се осјећа позваном, да предводи тај народ смјелом и поузданом руком к остварењу заједничкијех идеала. Та два народа пружају данас један другоме јамство узајане љубави, и мијешају њихова срца у поузданом предосјећању, да ће нови нараштај бити достојан предака.“

На ову везначајну изјаву парламента талијанског, Њ. В. Краљ Умберто изволио је одговорити: „Господине пресједниче, завјештај величине и цјелокупности отаџбине, што сам примио од мог великог оца, по предању се додаје у мојој породици, и мој син неће издати тај висок позив. И избор његове заручнице, која припада једном роду храбријех браниоца и бориоца за националну независност, открива душу Његову. *Моја Кућа и она Црногорска значе ослобођење и независност.*“

У Суботу 12 октобра збило се вјенчање Високијех Младенаца. Најприје је у Квириналу шљедовао грађански брак у присуству цијеле краљевске Породице, нашег Господара, Књаза Мирка и Књагињице Ане. Иза тога је слиједило религиозно вјенчање у цркви свете Госпе од Ангела. У вече је у квириналу слиједио велики објед за 125 особа. Из свију дворова су стизале многобројне честитке Величанствима. Из Биограда Њ. Височансаво Господар примио је честитке од Краља, Краљице, Владе и народне Скупштине. Принц Напољски такође је примио честитку од стране народне скупштине у Биограду. Књаз Никола био је одликован војничким орденом савојским првог степена.

Сјутра дан Њ. Њ. В. В. Принц и Принцеза од Напуља похађали су у Пантеону гроб Оца Италије, Виктора Емануила, гдје су положили вијенац и уписали се у посјетној књизи. 15-ог Октобра била је велика војничка смотра, на којој су присуствовали талијанска Величанства и Њ. Височанство Господар са члановима својих фамилија и многобројном пратњом. У вече пак шљедовала је забава у позоришту Аргентини. При повратку из Рима Њ. В. Господар са својом узвишечом дјецом кренуо се из Рима испраћен до штације од Величанстава Италије и свијех преставника Савојске куће, те је стигао на Цетиње 19 октобра.

**Новорођени Романов** 4-ог Октобра Височанствени Књажевски Двор био је обрадован радосним гласом, да је Њено Царско Височанство Велика Књагиња Милица сретно родила мушко чедо. Овај весели глас био је

поздрављен грмљавом из револвера кроз цијелу варош по старом прногорском обичају. 4. ог Новембра било је свечано крштење младенца у присуству цијелог царског дома, којему су кумовали Њ. Ц. В. Цар Никола са осталијем члановим царске куће. Новорођенчету дато је крштено име *Роман*. Боже му дуго здравље, срећу и напредак!...

**Мир између Италије и Абисиније.** Између Италије и Абисиније потписат је уговор мира под условима, да Италија призна независност Етиопије, и да се изабере мјешовита комисија, која ће обилежити границу ливњом ријеке Мароб Муна. Заробљеници се сви ослобађају, а за накнаду њиховог издржавања цар Менелик се ослања на справедљивост италијанске владе.

**Изјава Књаза Хохенлоа.** Хамбуршки лист орган Бизмарков „*Namburger Nachrichten*“ донио је изјаву, у којој се говори о тајном уговору између Русије и Њемачке, који је постојао од 1880 до 1890 године поред онога о тројном савезу. Ова је повост била изазвала велику ларму, особито у њемачком новинарству, те је за то била интерпелисана влада од стране парламента њемачког. Њемачки канцелар, књаз Хохенлоа, изјавио је, да је то апсолутна тајна, те да не може о њој говорити. Откриће да не може нарушити интимне односе са савезницима. Односи са Русијом да нијесу никад престајали бити пријатељски. Даље је Маршал енергично одбио, да је Њемачка ишта радила, што се не слаже са постојећим уговорима. Односи њемачко-руски почивају на тврдом и трајном основу, традиционалном пријатељству владара и заједници интереса. Њемачка политика остаје вјерна савезу са Аустро-Угарском и Италијом, негује пријатељске односе са осталијем државама.

**Мјешовита комисија.** 4. ог Новембра свршила је свој посао мјешовита комисија за ревизију граница између наше Државе и Аустроугарске у потпуном споразуму, те је сада извор Пиполсвац, близу Горажде, за појење стоке, као и пролазак путем од Пиполсваца до Пастиревскога гувна наоружаним људима и стоци по све за обадвије стране једнако слободан, што су од неког доба то право само аустријски поданици уживали. На даље надати се, да ће се Мирчанима олакшати приступ појидбе и на поток Коложуњ, као и на њихове земље, које имају у аустријској граници до саме наше границе.

— 32 —

## Друштвени гласник.

13 Октобра т. г. Управа друштва „Горски Вијенац“, под предсједништвом Г. Војводе Пламенца, држала је своју сједницу, на којој се вијећало о економном стању друштвеном. На истом скупу управа је нашла за нужно, да један од чланова узме на себе дужност одговорног уредника, те да се на листу и потписује. Изабрат је за то Г. проф. Лазар Перовић. Г. проф. Живко Драговић иступио је из пресједништва књижевног одбора.

У књижари Државне Штампарије на Цетињу могу се набавити ова пјесничка дјела Књаза Николе I-ога:

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА	издање на финој хартији ф. 1	
”	”	на простијој хартији 60 н.
СКУПЉЕНЕ ПЈЕСМЕ	. . . . .	80 н.
ХАЈДАНА	. . . . .	70 н.
ПОТОЊИ АБЕНСЕРАЖ	. . . . .	70 н.
ПЈЕСНИК и ВИЛА	на финој хартији . . . . .	70 н.
”	”	на простијој хартији . . . . . 50 н.
”	”	издање латиницом . . . . . 70 н.

NACIONALNA

ТЕОРИЈА КЊИЖЕВНОСТИ (стилистика, риторика, поетика) за своје ученике Дјевојачког Царице Марије Института на Цетињу и ученике Гимназије и Богословско-Учитељске школе по рускијем и домаћим изворима саставио **Ј. Љепава**. Цијена . . . . . 1. ф. —

ОГЛЕДАЛО СРПСКО . . . . . 1 ф. и 50 н.

ЈУНАЧКИ СПОМЕНИК . . . . . 50 н.

РАМО, превео *Симо Поповић* . . . . . 80 н.

ГРАХОВ-ЛАЗ, спјевао *Ст. Владислав Какапски*. Друго проширено издање . . . . . 15 н.

ГРЛИЦА календар црногорски са шематизмом за преступну годину 1896 . . . . . 30 н.

За уредно отпремање наручбина јамчи Управа Државне Штампарије. На десет порученијех књига шиље се једанаеста на дар.

„ЛУЧА“ излази у мјесечним свескама од два до три табака.

Цијена јој је: за Црну Гору, Аустро-Угарску Босну и Херцеговину годишње фиорина 2; за све остале земље фиорина 3.


Чланови друштва „Горски Вијенац“ примају „Лучу“ бесплатно.

Рукописи, листови у замијену претплата и све остало шиље се на адресу: **Управа Друштва „Горски Вијенац“** Цетиње (Cettigne — Montenegro.)

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

Рукописи се не враћају.

Поједина свеска „Луче“ запада новч. 30.

 Молимо наше дужнике, да похитају чим прије са претплатом.

